

VII LISA

Programmi vorm AMiFi, ISFi ja BMVI jaoks – määruse (EL) 2021/1060 (ühissätete määrus)
artikli 21 lõige 3

CCI number	2021EE65AMPR001
Nimetus inglise keeles	AMIF programme for Estonia
Nimetus liikmesriigi keeles	Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi rakenduskava
Versioon	2.0
Esimene aasta	2021
Viimane aasta	2027
Rahastamiskõlblik alates	01.01.2021
Rahastamiskõlblik kuni	31.12.2029
Komisjoni otsuse number	C(2022)7201
Komisjoni otsuse kuupäev	
Liikmesriigi muutmisotsuse number	
Liikmesriigi muutmisotsuse jõustumise kuupäev	
Mitteoluline ümberpaigutamine (ühissätete määruse artikli 24 lõige 5)	Ei

1. Programmi strateegia: peamised katsumused ja poliitilised lahendused

Viide: Ühissätete määruse artikli 22 lõike 3 punkti a alapunktid iii, iv, v ja ix

Selles osas selgitatakse, kuidas programm aitab lahendada riigi tasandil kindlaks tehtud peamisi katsumusi, tuginedes kohalike, piirkondlike ja riiklike vajaduste hindamisele ja/või strateegiatele. Antakse ülevaade asjaomase liidu õigustiku rakendamise seisust ning liidu tegevuskavadega saavutatud edusammudest ning kirjeldatakse, kuidas fondi kaudu toetatakse nende arendamist programmitöö perioodil.

Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi (edaspidi *AMIF*) rakenduskava toetab koostöös teiste programmide ja vahenditega üldises riiklikus strateegias „Eesti 2035“¹ seatud eesmärgid. Strateegias antakse valdkondade poliitikakujundajatele olulisi suuniseid ja seatakse eesmärgid. „Eesti 2035“ eesmärkide täitmiseks töötatakse eri poliitikavaldkondades välja mitu arengukava, kaasates asjaomaseid sidusrühmi. AMIFI rakenduskava eesmärgid ja asjakohased meetmed põhinevad peamiselt „Siseturvalisuse arengukaval 2021–2030“² (edaspidi *STAK*) ja selle programmidel, sealhulgas „Eesti arengut toetav kodakondsus-, rände- ja identiteedihalduspoliitika“ ning „Kindel sisejulgeolek“. Integratsiooni erieesmärgil on kõige olulisem seos „Sidusa Eesti arengukavaga 2021–2030“³ (edaspidi *sidusa Eesti arengukava*). AMIFI rakenduskava kavandamisel võeti arvesse ka „Eesti keele arengukava aastateks 2021–2035“⁴, „Heaolu arengukava 2016–2023“⁵ ja „Heaolu arengukava 2023–2030“⁶.

STAKi kohaselt on Eesti rändepoliitika peamine eesmärk hõlbustada Eestisse sisenemist välismaalastele, kes pakuvad ühiskonnale suurt lisaväärtust ning kelle riigis viibimine on kooskõlas avalike huvide, Euroopa Liidu (edaspidi ka *EL*) õiguse ja põhivabadustega. Samuti on vaja ennetada ebaseaduslikku rännet ja korraldada riigis ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmist, et tagada avalik kord ja riigi julgeolek. Sidusa Eesti arengukavas pööratakse tähelepanu toetusele, mida vajavad Eestis nii lühikest kui ka pikka aega viibivad sisserändajad, ning toetatakse sihipäraste lõimumis-, sh kohanemismeetmete kaudu nende aktiivset osalemist ühiskonnas ja elukestvat õpet.

AMIFI rakenduskava 2021–2027 keskendub sarnastele tegevustele nagu aastatel 2014–2020. Katsumused jäävad suures osas samaks, samuti arvestatakse eelmise programmitöö perioodi eesmärkide saavutamise ja meetmete rakendamise häid tavasid. Lisaks võetakse rakenduskavas arvesse haldussuutlikkuse ja tõhususe meetmeid, samuti lihtsustusvõimalusi, et vähendada halduskoormust ja tagada tulemuslikkus. Kavandatud meetmed toetavad peamiselt ligipääsu rahvusvahelise kaitse menetlusele, kvaliteetsete vastuvõtutingimuste tagamist, kohanemise ja kultuurilise lõimumise tegevuste jätkamist ning nii vabatahtliku kui ka sunniviisilise tagasisaatmisega seotud tegevusi. Tegevuste kavandamisel võetakse kindlasti arvesse muutuvat olukorda maailmas, sh 2022. aastal alanud sõda Ukrainas. Võimalikud tulevased rakendusmeetmed, mis kooskõlas määruse (EL)2021/1060 artikli 22 lõike 4 punktiga d, on tabelites

¹ [Strateegia "Eesti 2035"](#)

² [Siseturvalisuse arengukava 2020–2030](#)

³ [Sidusa Eesti arengukava 2021–2030](#)

⁴ [Eesti keele arengukava 2021–2035](#)

⁵ [Heaolu arengukava 2016–2023](#)

⁶ [Heaolu arengukava 2023–2030](#)

3, 6, 9 ja 10 märgitud 0 euroga, et olukorra muutumisel ja lisaraha saamisel tagada võimalike kulude tagasiulatuv abikõlblikkus. AMIFI rakenduskava eesmärged aitavad saavutada eri asutused. Abi pakutakse rahalise toetusena.

Euroopa Liidu varjupaiga- ja rändehalduse reformi (edaspidi: *varjupaiga- ja rändereform* või *rände- ja varjupaigapakt*) rakendamiseks eraldatud erimeetme vahendeid kasutatakse Euroopa Komisjoni võimelünkade analüüsis ning varjupaiga- ja rändereformi riiklikus rakenduskavas kajastatud peamiste prioriteetidega tegelemiseks. Nende hulka kuuluvad tõhusalt toimiva piirimenetluse loomine sidustatuna taustakontrolliga, sujuvate ja õiglaste menetluste ning menetluslike kaitsemeetmete tagamine, samuti varase kohanemise toetamine rahvusvahelise kaitse taotlejatele ning ebaseaduslikult riigis viibivate kolmandate riikide kodanike kiire tagasisaatmine. Nende prioriteetidega ei tegeleta üksnes AMIF-i vahendite ja selleks eraldatud riikliku kaasfinantseeringu abil. Mitmes valdkonnas kasutatakse olemasolevaid riigieelarve vahendeid. Viimast kasutatakse jätkuvalt kohanemise ja lõimumise toetamiseks, sealhulgas tagatakse juurdepääs haridusele, tööturumeetmetele ning õigus säilitada emakeel. Riigieelarvest tagatakse jätkuvalt ka vajaduspõhised tervishoiuteenused kolmandate riikide kodanikest varjupaiga- ja tagasisaatmismenetluse subjektidele. Lisaks kasutatakse riigieelarve vahendeid erinevaid menetlusi läbi viivate kohtunike palkade katmiseks. Riigieelarve vahendeid kasutatakse vastavalt vajadusele koostöös EL-i vahenditega (AMIF ning piirihalduse ja viisapoliitika rahastu) kohtusüsteemi võimekuse tõstmiseks, et tagada õiglased ja sujuvad menetlused (sealhulgas piirimenetlus). Võimalustest sõltuvad meetmed selles valdkonnas on personali palkamine, maa- ja ringkonnakohtunike ajutine suunamine halduskohtutesse, mis on kehtiva õiguse kohaselt võimalik massilisest siserändest põhjustatud hädaolukorra, erakorralise või sõjaseisukorra ajal, kohtusüsteemi personali koolitamine ja digitaalse juhtumikorralduse arendamine (Politsei- ja Piirivalveameti ning kohtute infosüsteemi liidestamine E-toimiku vahendusel). Riigieelarve vahendid panustavad ka riigi õigusabi tagamisse, kolmandate riikide kodanike üle andmisesse vastutavale liikmesriigile ning solidaarsusmeetmetega seotud kuludesse, mis on lisaks personali palkamisele ja koolitamisele. Riigieelarvest rahastatakse ka põhiõiguste järgimise sõltumatut järelevalvemehhanismi.

Varjupaiga valdkonnas viiakse kavandatud meetmed ellu koostöös riigiasutuste, majutuskeskuse, kodanikuühiskonna, rahvusvaheliste organisatsioonide ja kohalike omavalitsustega. Arvestades rände arengusuundi maailmas, sh seoses Ukraina sõjaga tekkinud vajadust rakendada ajutise kaitse direktiivi, on oluline, et Eesti oleks valmis menetlema üha rohkem rahvusvahelise kaitse taotlusi ja tagama rahvusvahelise kaitse saajatele vajalikud vastuvõtutingimused. Seda eelkõige selleks, et katta haavatavate rühmade ning vastuvõtu erivajadustega ja spetsiaalseid menetlustagatise vajavate isikute vajadused.

Oluline on luua eeltingimused rahvusvahelise kaitse saajate esmaseks kohanemiseks ja edasiseks lõimumiseks Eestis.

Eesti peab liikmesriikide solidaarsust väga oluliseks. Tähtis on säilitada valmisolek panustada solidaarsusesse, eeskätt pakkudes ELi koordineeritud meetmete kaudu või kahepoolselt eksperte või tehnilisi seadmeid. Samuti on oluline jätkata osalemist Euroopa Liidu Varjupaigaameti (edaspidi *EUAA*) tegevustes, sealhulgas kasutades ja arendades pakutavaid võimalusi ja vahendeid, et suurendada ametnike teadmisi ja professionaalsust. Lisaks toetab Eesti veel suuremat teadlikkust inimkaubanduse võimalikest ohvritest, eriti haavatavatest rühmadest, ja nende varjast tuvastamist,

et juhtida inimesed vajaduse korral asjakohase abi ja teenusteni, kooskõlas inimkaubanduse vastu võitlemise ELi strateegiaga aastateks 2021–2025.

Varjupaigapoliitika üldeesmärgid on järgmised:

1. tagada ning arendada tõhusat ja kvaliteetset rahvusvahelise kaitse menetlust;
2. tagada ning arendada rahvusvahelise kaitse taotlejate ja saajate vastuvõtutingimusi ja tugiteenuseid;
3. tagada varjupaiga- ja rändereformi rakendamine.

Eesti tagab, et rakendab varjupaigataotluse esitamise kolme etappi (soovi avaldamine, registreerimine ja taotluse esitamine) vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EL) 2024/1348 (menetluse kohta). Erilist tähelepanu pööratakse sellele, et varjupaigataotlejatele, eriti alaealistele, oleks tagatud kõik õigused alates taotluse esitamisest vastavalt varjupaiga- ja rändereformi õigusaktidele. Samuti tagab Eesti rahvusvahelise kaitse taotlejate, kes on avaldanud selleks soovi, õigeaegse juurdepääsu vajalikule teabele ning tasuta õigusnõustamise, -abi ja esindamise vastavalt riigi õigusaktidele pädeva asutuse poolt ning kooskõlas varjupaiga- ja rändereformi õigusaktidega⁷.

Varjupaiga- ja rändereformi rakendamine hõlmab piirimenetluse kehtestamist ja selleks vajaliku võimekuse loomist. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2024/1348 (menetluse kohta) rõhutab vajadust menetleda varjupaigataotlusi kiiresti ja tõhusalt. Nende nõuete täitmiseks loob Eesti sujuvad menetlused ning võimestab seotud asutusi, et tagada taotluste menetlemine ettenähtud tähtaegade jooksul. Selleks on vaja lisavõimekust Politsei- ja Piirivalveametile (nt olemasolevate üksuste ümberstruktureerimine ja vajalike uute loomine) ja teistele asutustele, mis hõlmab koolitusi ja vajadusel lisapersonali palkamisi ning IT-arendusi. Neisse vajadustesse panustatakse AMIF-i rahastusega. Lisaks võib olla vajalik AMIFi vahendeid osaliselt kasutada, et tagada esmased tervishoiuteenused piirimenetluses olevatele isikutele ja parendada õigusnõustamise pakkumist rahvusvahelise kaitse taotlejatele⁸.

Eesmärkide tulemus on tõhusam ja lihtsamini kättesaadav rahvusvahelise kaitse menetlus. Oluline on tagada, et varjupaigaotsuseid teeksid koolitatud spetsialistid, andmebaase arendataks püsivalt, rahvusvahelise kaitse taotlejatel ja saajatel oleks lihtne juurdepääs tugiteenustele ning tagatud oleksid piisavad majutustingimused.

Eestis vastutab rände- ja varjupaigapoliitika eest Siseministeerium, rakendades seda Politsei- ja Piirivalveameti (edaspidi *PPA*) kaudu. Sotsiaalministeerium vastutab Sotsiaalkindlustusameti kaudu rahvusvahelise kaitse taotlejate vastuvõtu korraldamise ning teenuste kavandamise ja rakendamise eest. Justiits- ja Digiministeerium vastutab tõhusa õigusemõistmise tagamise ning õigusabi olemasolu ja kättesaadavuse, sealhulgas õigusabi, esindamise ja õigusnõustamise, eest⁹.

Eesti tagab tõhusa koostöö asjakohaste riigiasutuste ja institutsioonide vahel, et varjupaiga- ja rändevaldkonnas oleks terviklik ja sidus lähenemine. Selles on oluliseks teguriks terviklik juhtumikorralduse süsteem, mille arendamist jätkatakse, et tagada kiiremad ja tõhusamad menetlused. Venemaa täiemahuline sõda Ukraina vastu on näidanud Eesti suutlikkust kohandada

⁷ Õigusteenuse korraldamine rahvusvahelise kaitse haldusmenetluse faasis on siseriiklikus õiguses täpsustamisel.

⁸ Õigusteenuse korraldamine rahvusvahelise kaitse haldusmenetluse faasis on siseriiklikus õiguses täpsustamisel.

⁹ Õigusteenuse korraldamine rahvusvahelise kaitse haldusmenetluse faasis on siseriiklikus õiguses täpsustamisel.

oma varjupaiga- ja rändevaldkonna toetussüsteeme oludele vastavaks ning tõestanud nende säilenõtkust ja paindlikkust.

Eesti on võtnud üle ELi varjupaigaõiguse oma riigisisestesse õigusaktidesse, on võtnud üle varjupaiga- ja rändereformi õigusaktide sätteid ning valmistub reformi rakendamiseks.

Integratsioonivaldkonnas seatakse eesmärgid sidusa Eesti arengukavas, milles käsitletakse kodanikuühiskonda, Eesti üleilmset identiteeti, kohanemist ja lõimumist. Arengukavas seatakse prioriteedid kooskõlas ELi integratsiooni ja kaasamise tegevuskavaga 2021–2027¹⁰. ELi tegevuskava hõlmab meetmeid kõigis lõimumiseks üliolulistest poliitikavaldkondades. Lisaks ELi kodanikele ja kolmandate riikide kodanikele ELis sisaldab tegevuskava meetmeid ka pagulaste konkreetsete probleemide lahendamiseks. Eesti keskendub rahvusvahelise kaitse taotlejate kohanemise meetmetele võimaldamaks varjupaigataotlejatel peale kaitse saamist sujuvalt iseseisvalt toime tulla.

Üks sidusa Eesti arengukava tegevussuundi on „Kohanemist ja lõimumist toetav Eesti“, milles käsitletakse tõhusat lõimumis-, sh kohanemispoliitikat. Eesmärgi kohaselt on sisseränne Eestisse viimastel aastatel suurenenud: üha rohkem välismaalasi saabub Eestisse peamiselt tööks, õppeks või perekondlikel põhjustel. Sisseränne kasvab tööjõupuuduse, tagasirände ja majandusarengu tõttu. Inimesed tulevad Eestisse teistest ELi liikmesriikidest ning kolmandatest riikidest, peamiselt Ukrainast, Venemaalt, Indiast ja Valgevenest. 2020. aasta Eesti ühiskonna lõimumise monitooringu (edaspidi *EIM 2020*) järgi kavatseb märkimisväärne osa uussisserändajaid (61%) siduda oma tuleviku Eestiga.

Kuigi rahvusvahelise kaitse taotlejate ja saajate arv on Eestis viimastel aastatel stabiliseerunud, on rände arengusuundi ja rahvusvahelisi konflikte maailmas arvestades oluline, et Eesti oleks valmis võtma vastu üha rohkem rahvusvahelise kaitse taotlejaid ja saajaid.

Alates 2021. aasta maist vastutab lõimumis-, sh kohanemispoliitika eest Kultuuriministeerium. Enne 2021. aasta maid koordineeris kohanemispoliitikat Siseministeerium ja lõimumispoliitika eest vastutas Kultuuriministeerium. Kohanemine ja lõimumine on seotud ning nende koos hoidmine tagab poliitika kavandamisel ja rakendamisel suurema koostoime.

Kohanemine on protsess, mille käigus riiki (ümber)asunud uussisserändajad elavad sisse uude keskkonda ja vastuvõtvasse ühiskonda. Kohanedes omandatakse teadmised ja oskused, mis aitavad toimida uues keskkonnas järgmistes valdkondades: 1) igapäevaelu (elukoha leidmine, laste kooli või lasteaeda paigutamine, maksud, tervishoiu- ja sotsiaalteenused, keelekursustele registreerumine jne), 2) riik (ühiskonnakorraldus, õigusaktid, riigi toimimise põhimõtted, teiste riikide kodanike õigused ja kohustused, elamisloa ja elamisõigusega seotud küsimused jne) ning 3) kultuur (põhiline arusaam vastuvõtva ühiskonna põhiväärtustest ja kultuuritraditsioonidest, keele baasõpe jne). Kõigi välismaalaste eesmärk ei ole asuda Eestisse elama jäädavalt, omandada Eesti kodakondsus jne. Tööjõu liikuvuse suurenemise ja töö olemuse muutumise tõttu jäädakse siia elama pigem paariks aastaks ja liigutakse seejärel edasi, mistõttu ei vajata põhjalikke lõimumisteenuseid.

¹⁰ [Integratsiooni ja kaasamise tegevuskava aastateks 2021-2027](#)

Lõimumine on pikaajaline kahesuunaline protsess, mille eesmärk on saavutada ühiskonna sotsiaalne sidusus eri kultuurilise ja keelelise taustaga inimeste vahel. Lõimumine hõlmab ka rohkem kultuurilisi aspekte, paremat keeleoskust, Eesti identiteedi arendamist ja kandmist ning Eesti kodakondsuse saamist.

Lõimumis-, sh kohanemispoliitika eesmärk on luua Eestisse saabuvatele inimestele, sealhulgas rahvusvahelise kaitse taotlejatele, võimalus kohaneda kiiresti Eesti eluga ja saada Eesti ühiskonna aktiivseks liikmeks, samuti omandada teadmisi ja oskusi, sealhulgas õppida eesti keelt ning saada iseseisvalt igapäevaeluga uues vastuvõtvas ühiskonnas hakkama. Lisaeesmärk on aidata Eestis arendada sidusat ühiskonda, kus eri kultuurilise ja keelelise taustaga inimesed kannavad Eesti identiteeti, osalevad aktiivselt ühiskondlikus elus, sealhulgas tööhõives, elukestvas õppes ja kodanikuühiskonnas, jagavad demokraatlikke väärtusi ning aitavad kaasa rahvuslikule ja sotsiaalsele arengule.

Oluline on kohanemist toetada nii nende sisserändajate seas, kes kavatsevad jääda Eestisse lühikeseks ajaks (enamasti siia tööle tulevad inimesed), kui ka nende seas, kes kavatsevad jääda pikaks ajaks. Sotsiaalse ühtekuuluvuse tagamiseks ja suurendamiseks tuleb tegeleda erinevate sihtrühmadega. Selleks peab lõimumis-, sh kohanemispoliitikasse ja -tegevustesse kaasama rohkem osalejaid (nt kohalikud omavalitsused, ettevõtted, haridus- ja sotsiaalasutused ning valitsusvälised organisatsioonid).

AMiFi raames on seatud järgmised **seadusliku rände ja lõimumise eesmärgid**:

- kolmandate riikide kodanikud on võimestatud ja osalevad aktiivselt Eesti ühiskonnas, sealhulgas kodanikuühiskonnas;
- tugevdatud on teadmispõhist lähenemisviisi rände- ja lõimumis-, sh kohanemispoliitika arendamisele;
- kolmandate riikide kodanike osalus ühiskonnas on suurenenud;
- avalikkuse arusaam ja teadlikkus kolmandate riikide kodanikest on suurenenud.

Seetõttu on vaja pidevalt kavandada ja arendada vajalikke lõimumise, sh kohanemise tugiteenuseid, teavitamis- ja suunamismeetmeid, teadlikkuse suurendamist, koolitusi, koostööd, teadusuuringuid jne, et vastata kõigi kolmandate riikide kodanike, peamiselt uussisserändajate ja rahvusvahelise kaitse saajate vajadustele ja huvidele. Samuti on vaja arendada kolmandate riikide kodanike lõimumises osalevate organisatsioonide ja ekspertide suutlikkust ning teadmisi.

Eestis vastutab lõimumis-, sh kohanemispoliitika arendamise eest Kultuuriministeerium ja kodanikuühiskonna poliitika eest Siseministeerium. Lisaks vastutab rahvusvahelise kaitse taotlejate ja saajate vastuvõtutingimuste ja lõimumisteenuste eest Sotsiaalministeerium ning eesti keele poliitikat koordineerib Haridus- ja Teadusministeerium.

Lahkumisettekirjutuse või väljasaatmiskorralduse saanud kolmandate riikide kodanike tõhusal tagasisaatmisel on STAKis endiselt väga suur tähtsus. Seetõttu keskendutakse eelarveperioodil peamiselt tagasisaatmise riikliku süsteemi edasiarendamisele, sealhulgas tagasisaatmisnõustamise süsteemi parendamisele ning IT-süsteemide, tagasisaatmisjuhtumite haldamise süsteemi ja selle koostalitlusvõime arendustele.

Tagasisaatmismenetluse lihtsustamiseks on Eesti sõlminud kahepoolsed kokkulepped peaaegu kõigi riikidega, kellel on ELi tasandil tagasisivõtulepingud. Eesti on sõlminud tagasisivõtulepingud

Usbekistani ja Kasahstaniga ning on alustanud läbirääkimisi tagasivõtulepingu sõlmimiseks Kõrgõzstani, Türgmenistani ja Vietnamiga.

Tagasipöördumisvaldkonna peamised eesmärgid on:

- tagada tõhus ja kiire tagasisaatmismenetlus;
- edendada vabatahtlikku tagasipöördumist;
- kaitsta tagasipöördujate põhiõigusi kogu tagasipöördumisprotsessi vältel ning pakkuda tagasipöördujatele nõustamist.

Eesti võttis direktiivi 2008/115/EÜ (edaspidi *tagasisaatmisdirektiiv*) oma õigusaktidesse üle ning väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduse muudatused jõustusid 24. detsembril 2010. Selleks, et saavutada täielik vastavus tagasisaatmisdirektiivi nõuetele, tehti 1. oktoobril 2014 väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seadusesse muudatused. Välja on töötatud varjupaiga- ja rändereformi rakendamiseks vajalikud seadusemuudatused.

Kavas on pakkuda tagasipöördujatele vajalikke teenuseid ja abi enne tagasipöördumist, tagasipöördumise ajal ning pärast saabumist, samuti tagada nende põhiõigused kogu tagasipöördumisprotsessi ja tagasisaatmismenetluse vältel. See hõlmab teabe jagamist ja tagasisaatmisnõustamist, et tagasipöördujad oleksid teadlikud riigi õigusabi saamise võimalusest. Eestis viiakse tagasisaatmismenetlus läbi Eestis ebaseaduslikult viibivate või viibinud välismaalaste andmekogus. Eesmärk on võimaldada viia tagasipöördumismenetlus, sh kohtumenetlus, läbi paberivabalt nii palju kui võimalik.

Praeguste plaanide kohaselt rahastatakse tagasisaatmise piirimenetluse jaoks vajalikku põhiõiguste järgimise sõltumatut järelevalvemehhanismi riigieelarvest.

Eesti õigus lubab laste kinnipidamist, välja arvatud juhul, kui see on vastuolus lapse parimate huvidega. Praktikas ei ole kinnipidamist rakendatud ning Sotsiaalkindlustusamet osutab saatjata alaealisele tema Eestis viibimise ajal asendusteenust. Tagasipöördumismenetluse läbiviimisel arvestatakse haavatavate isikute erivajadustega. Seetõttu tuleb ka edaspidi osutada haavatavatele isikutele teenuseid, nagu majutus ja psühholoogiline või psühhiaatriline abi.

Tõhus tagasipöördumispoliitika põhineb heal koostööl Frontexi, ELi teiste liikmesriikide ja kolmandate riikidega.

Tegevuste kavandamisel ja rakendamisel järgitakse ELi põhiõiguste harta nõudeid ja tagatakse võrdsed võimalused kõigile inimestele olenemata nende vanusest, soost, rahvusest, puudest jt tunnustest ning tagatakse lapse parimate huvide järgimine.

Võimaluse korral püütakse saavutada koostoime ja kooskõla teiste programmide ja vahenditega. AMIF on selgelt mõeldud kolmandate riikide kodanikele, sealhulgas rahvusvahelise kaitse taotlejatele ja saajatele. Euroopa Sotsiaalfond+ (edaspidi *ESF+*) tegeleb samuti kolmandate riikide kodanike ja ka ELi kodanikega, kattumata AMIFiga. Eestis kasutatakse ESF+ vahendeid kohanemisprogrammi „Settle in Estonia“ ja eesti keele õppe pakkumiseks B1-tasemeni kolmandate riikide kodanikele. Sihtrühma hulgas on ka rahvusvahelise kaitse saajad, kelle osalemiskulusid kohanemisprogrammis ja keeleõppes kaetakse peamiselt AMIFist. Varjupaiga- ja rändereformi erimeetme AMIFi vahendeid hakatakse kasutama kohanemisprogrammi ja A1-taseme eesti keele õppe pakkumiseks peamiselt rahvusvahelise kaitse taotlejatele.

AMIF-i ja ESF+ vahendeid kasutatakse omavahelises sünergias ka kohalike omavalitsuste ja kogukondade toetamiseks. ESF+ keskendub kohalikele omavalitsustele mõeldud süsteemi arendamisele, sh kohalikele lõimumis-, sh kohanemisstrateegiatele, mis on mõeldud üldiseks uussisserändajate toetamiseks. Samal ajal keskendub AMIF kultuurilisele kohanemisele ning rahvusvahelise kaitse taotlejate ja saajate heaolule. See hõlmab koolitusi kohalike omavalitsuste esindajatele ning nõustamise ja toe pakkumist rahvusvahelise kaitse saajatele, et aidata neil lõimuda ja saada vastuvõtvast ühiskonnas iseseisvalt hakkama. Muude tegevuste hulgas keskendub AMIF ka saabumiseelsetele teenustele, nagu migratsiooni nõustamine.

Samuti on olemas koostoime Sisejulgeolekufondiga meetmetes, mis on seotud sisserändajatest laste kaitse, inimkaubanduse vastase võitluse ja inimkaubanduse ohvrite kaitsega ning sisserändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamise ning radikaliseerumise ennetamise ja tõkestamisega. Meetmed, millega arendatakse piirihalduse eesmärgil Eurodac-süsteemi, on seotud piirihalduse ja viisapoliitika rahastuga (edaspidi *BMVI*).

AMIFil on tugev sünergia BMVI-ga, eriti seoses varjupaiga- ja rändereformi erimeetme rakendamisega. Erimeetme BMVI rahastust kasutatakse mitmeotstarbelise majutuskeskuse loomiseks, eelkõige taustakontrolli menetluse jaoks, mille käigus kujundatakse ümber olemasolev kinnipidamiskeskus ja hangitakse teisaldatavaid moodulmaju. Loodav mitmeotstarbeline taristu on mõeldud taustakontrolli teostamiseks, kuid seda saab vastavalt vajadusele kasutada ka piirimenetluse eesmärkidel. Erimeetme BMVI vahendeid kasutatakse ka täiendavate piirivalve- ja seireseadmete soetamiseks. Samuti tehakse IT-arendusi, et tõhustada taustakontrolli ning infosüsteemide ühenduvust (nt ILLEGAAL, RAKS, E-toimik), sealhulgas tagada automaatne tõlkelahendus. Erimeetme BMVI vahendite toel tagatakse ka vajalikud teenused nendele, kes suunatakse taustakontrolli ja piirimenetlusse, sealhulgas kaetakse mitmeotstarbelises majutuskeskuses üldisi ülesandeid täitva personali kulud.

AMIF on peamine rahastamisvahend, millega toetatakse kolmandate riikide kodanike vastuvõtmist. Välismõõtmte tegevusi rakendatakse edasi koostoimes naabruspiirkonna, arengu- ja rahvusvahelise koostöö instrumendi ning ühinemiseelse abi rahastamisvahendiga, mis on ja jäävad ka edaspidi liidu rände- ja julgeolekupoliitika välismõõtmte toetamise põhivahenditeks. Programm Erasmus+ toetab meetmeid parandada haridussüsteemi ja kohandada see sisserändajate vajadustega. Pikaajalised suutlikkuse tõhustamise meetmed võivad AMIFist toetatavaid tegevusi vajalikul määral täiendada ja arendada, keskendudes peamiselt alusharidusele ja lõimumistegevustele, eelkõige vastuvõtuetaapis. Et ennetada ebavõrdsust ja diskrimineerimist rassilise või etnilise päritolu, usutunnistuse või veendumuste pärast ning selle vastu võidelda, aitab programm kaasa sotsiaalsele ühtekuuluvusele ELis, sealhulgas kolmandate riikide kodanike seas. Laste õiguste kaitsmise ja edendamise meetmed aitavad ühtlasi kaasa sisserändajatest laste kaitsele. Lisaks on Eesti valmis rahastama AMIFist või riigieelarvest meetmeid, mis tulenevad Schengeni hindamise soovistest.

AMIFil on sünergia ka tehnilise toe instrumendiga (*Technical Support Instrument*; edaspidi: *TSI*). TSI programmi rahastust kasutati 2024. aastal analüüsima riiklikke ja EL-i õigusakte ning varjupaiga- ja rändereformi ühise rakenduskava plokiga 8 (valmisolek, hädaolukorras valmistumine ja kriisidele reageerimine) seotud meetodeid. 2025. aastal kasutati TSI toetust, et suurendada varjupaigataotlejate vastuvõtuga seotud ametnike ja teenistujate teadmisi haavatavas seisukorras olevate isikute tuvastamiseks, luua eraldiseisev Dublini üksus, analüüsida riiklikku ja

Euroopa õigusraamistikku ning toimepidevust, arendada õppematerjale ja juhendeid, et hõlbustada erivajaduste hindamist vastuvõtu- ja menetlustoimingutes.

AMiFi rakenduskavas 2021–2027 arvestatakse kõigi võimalike abisaajate asjakohaste vajadustega, mis on tehtud kindlaks riiklike strateegiate koostamise käigus. Lisaks on AMiFi ka temaatilise rahastu vahendid, mida EL-üleste väljakutsete korral on liikmesriigil võimalik EK poolt väljakuulutatavatest voorudest taotleda. Eesti kasutas ühissätete määruse artikli 26 lõikes 1 toodud võimalust tõsta 5% AMiFi eraldisest BMViisse. Eesti üks suurematest katsumustest ja seega ka valitsuse prioriteet on ehitada Eestis välja Euroopa Liidu välispiir. Aastateks 2022–2025 on seatud eesmärk paigaldada maismaapiirile tipptasemel valvetechnika, ja kuna seiresüsteemid maksavad väga palju, kasutatakse selleks lisaallikana AMiFi ülekannet summas 1 112 731 eurot.

2. Erieesmärgid (korratatakse iga erieesmärgi puhul, välja arvatud tehniline abi)

Viide: ühissätete määruse artikli 22 lõiked 2 ja 4

2.1. Erieesmärgi nimetus

Tugevdada ja arendada kõiki Euroopa ühise varjupaigasüsteemi aspekte, sealhulgas selle välismõõdet

2.1.1. Erieesmärgi kirjeldus

Käesolevas osas kirjeldatakse iga erieesmärgi puhul esialgset olukorda, peamisi katsumusi ja pakutakse välja lahendused, mida fondist toetatakse. Siin kirjeldatakse, milliseid rakendusmeetmeid fondi toetusel käsitletakse; samuti esitatakse esialgne loetelu meetmetest, mis kuuluvad AMiFi, ISFi või BMVi määruse artiklite 3 ja 5 kohaldamisalasse. Täpsemalt: tegevustoetuse puhul esitatakse selgitus kooskõlas AMiFi määruse artikliga 21, ISFi määruse artikliga 16 või BMVi määruse artiklitega 16 ja 17. See sisaldab soovituslikku loetelu toetusesaajatest koos nende seadusjärgsete kohustustega ja põhiülesandeid, mida tuleb toetada. Rahastamisvahendite kavandatud kasutamine, kui kohaldatav.

AMiFi rakenduskava aitab saavutada erieesmärki, keskendudes järgmistele AMiFi määruse II lisas esitatud rakendusmeetmetele.

- a) Tagada liidu *acquis* ja Euroopa ühise varjupaigasüsteemiga seotud prioriteetide ühetaoline kohaldamine.**
- b) Vajaduse korral toetada liikmesriikide varjupaigasüsteemide suutlikkust taristute ja teenuste osas, sealhulgas kohalikul ja piirkondlikul tasandil.**

STAKi rändepoliitikaga seotud alaeesmärgi all on seatud kaks rahvusvahelise kaitse poliitika eesmärki, mis on kooskõlas erieesmärgi rakendusmeetmetega:

- tagada rahvusvahelise kaitse taotluste tõhus ja kvaliteetne menetlemine;
- tagada rahvusvahelise kaitse taotlejatele ja saajatele vastuvõtutingimused ja tugiteenused, tuginedes kultuurilisele, soolisele, usulisele, keelelisele ja muule taustale.

2022. aasta alguseni püsis rahvusvahelise kaitse taotlejate ja saajate arv Eestis suhteliselt madal. Rahvusvahelise kaitse taotluste järsk kasv toimus aastatel 2015–2016 Ukraina Krimmi poolsaare okupeerimise tõttu Venemaa Föderatsiooni poolt ning eriti alates 2022. aastast, mil algas Venemaa Föderatsiooni agressioonisõda Ukrainas. Selle tõttu esitati 2022. aastal tavapärase umbes 100 taotluse asemel ligi 3000 taotlust ning 2023. aastal ligi 4000 taotlust. Rahvusvaheline kaitse anti 2023. aastal ligi 4000 inimesele, võrreldes tavapärase umbes 50 inimesega. 2024. aastal esitas taotluse 1328 välismaalast ning kaitse anti 1369 inimesele. Kõige rohkem esitasid rahvusvahelise kaitse taotlusi 2024. aastal Ukraina, Venemaa, Valgevene, India ja Gruusia kodanikud. 2025. aasta esimese nelja kuuga on esitatud kokku 434 uut rahvusvahelise kaitse taotlust, millest 92% moodustavad Ukraina kodanikud. Suurem osa neist inimestest elas Eestis juba enne sõda ega kuulu seetõttu ajutise kaitse alla.

Lisaks esitas 2022. aastal ajutise kaitse taotluse 41 871 Ukraina sõjapõgenikku, 2023. aastal 8782 ja 2024. aastal 6096. See järsk kasv tekitas suure halduskoormuse, mille tõttu tuli kiiresti suurendada PPA ning Sotsiaalkindlustusameti menetlus- ja vastuvõtuvõimekust. 2025. aasta esimese nelja kuu jooksul on registreeritud kokku 1811 uut ajutise kaitse taotlust, mille tulemusena on ajutise kaitse alusel kehtiv elamisluba kokku 33 961 inimesel. See teeb Eestist ühe riigi, kus elaniku kohta on enim Ukraina sõjapõgenikke. Uute ajutise kaitse taotluste arv kõigub nädalas 85 ja 140 vahel. Eeldame, et see suundumus jätkub ka järgnevatel kuudel.

Ajalooliselt on taotlejate päritoluriigid olnud mitmekesised, tunnustamismääraga umbes 48–53%. Kuna alates 2022. aastast on enamik taotlejaid tulnud Ukrainast, on see suurendanud ka tunnustamismäära.

Rahvusvahelise kaitse taotluse võib esitada piiril (piiripunktis või migratsiooniäriinspektorile ametnikule) või PPA teeninduspunktis. Taotlused registreeritakse ja esitatakse tavaliselt vastutava üksuse poolt 8 tunni jooksul, kuid hiljemalt 3 tööpäeva jooksul. Olemasolev taristu on kvaliteetne, kuna PPA iga teeninduspunkti suhtes kohaldatakse ühist teenusestandardit. Teeninduspunktid on ka esmased kohad, kus võetakse vastu (registreeritakse ja esitatakse) rahvusvahelise kaitse taotlusi. Pärast seda viivad varjupaigaküsimustele spetsialiseerunud töötajad läbi sisulise menetluse, sh vestluse. Alates 2026. aasta juunist peab Eesti rakendama varjupaiga piirimenetlust (kestus kuni 12 nädalat) ja tagasisaatmise piirimenetlust (kestus kuni 12 nädalat).

Hoolimata rahvusvahelise kaitse taotlejate vähesusest on Eesti alati püüdnud pakkuda kvaliteetseid vastuvõtuteenuseid ja olla valmis ootamatuks massiliseks sisserändeks. Seetõttu tuleb taristu ja teenuste kvaliteeti säilitada ning edasi arendada.

ELi ümberpaigutamise- ja ümberasustamistegevuses osalemiseks lõi Eesti 2015. aastal asutustevahelise koordinaatsioonikogu ja võttis vastu riikliku tegevuskava. Lisaks kutsuti kokku rahvusvahelise kaitse valdkonna sotsiaalpartnerite ümarlaud, kus arutati ümberpaigutamise ja -asustamise arengusuundi. Mõlemad koostöövormid on vajaduse järgi endiselt töös. Samuti korraldati 2015. ja 2016. aastal kogu Eestis ulatuslik teadlikkuse suurendamise kampaania ja kohalike omavalitsuste tasandil arutelud, kus selgitati ümberasustamise ja -paigutamisega seotud teemasid. Aastatel 2015–2019 asustas ja paigutas Eesti ümber 213 rahvusvahelise kaitse saajat.

ELi ühtse varjupaiga- ja rändehalduse süsteemi rakendamise ettevalmistamist on koordineerinud Siseministeerium ja koordinaatsioon toimub eri tasanditel (vt täpsemalt peatükk 5 „Partnerlus“).

Rahvusvahelise kaitse taotlejad majutatakse Vao ja Vägeva majutuskeskusesse. Keskused on hästi varustatud ja sealsed elutingimused on head. Haavatavatele isikutele pakutakse hinnatud vajaduste järgi vastuvõtul eritingimusi. AMIFI raames säilitatakse ja arendatakse edasi vajalikke vastuvõtu- ja majutustingimusi.

Eestis on ainult üks kinnipidamiskeskus. Kinnipidamise otsuse teeb halduskohus. Rahvusvahelise kaitse taotleja võib kinni pidada, kui jälgimismeetmeid on võimatu tõhusalt kohaldada ja esineb vähemalt üks riigisisese õiguses sätestatud kinnipidamise alustest. Taotleja peetakse kinni kooskõlas proportsionaalsuse põhimõttega ja iga juhtumi puhul arvestatakse konkreetse rahvusvahelise kaitse taotlejaga seotud asjaoludega. Kinnipidamise alternatiivina võib rahvusvahelise kaitse menetluse eesmärgipäraseks ja tõhusaks läbiviimiseks kohaldada järelevalvemeetmeid ja erimeetme AMIF-i toetust võidakse kasutada nende isikute ülalpidamiskulude katmiseks, kellele on kohaldatud kinnipidamise alternatiivi. Seda praktikat jätkatakse ka edaspidi. Koostöös erimeetme BMVI eraldisega kasutatakse mitmeotstarbelist taristut kinnipidamise alternatiivina ning selles võidakse majutada isikuid, kellele teostatakse taustakontrolli ja rakendatakse piirimenetlusi. Nendega kaasnevate teenuste kulud kaetakse AMIFI vahenditest.

AMIFI raames jätkatakse ja arendatakse rahvusvahelise kaitse taotlejatele ja saajatele mõeldud teenuseid, mida osutavad nii riik kui ka valitsusvälised ja rahvusvahelised organisatsioonid (sh tervishoid ja psühholoogiline abi, materiaalne abi, tõlketeenus, keeleõpe ning vaba aja tegevused). Eesti tagab võimekuse tuvastada haavatavaid isikuid ning pakkuda neile vajalikud tingimused ja teenused.

AMIFI rakendamisel täidetakse Euroopa ühise varjupaigasüsteemi reformiga ette nähtud eesmärged. 2025. aasta juuniks valmis välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse eelnõu ning eelnõu kooskõlastatakse seotud osapooltega eelnõude infosüsteemi (EIS) vahendusel. 2026. aasta juuniks saavad seadus ja selle rakendusaktid vastu võetud.

Eesmärk 1: tagada rahvusvahelise kaitse taotluste tõhus ja kvaliteetne menetlemine

Kuigi rahvusvahelise kaitse taotlejate arv on suhteliselt väike, parandab Eesti pidevalt menetlustingimusi ja keskendub sellele, et rahvusvahelise kaitse menetlusele oleks tõhus juurdepääs.

Meetmete esialgne loetelu:

- olemasolevate andmebaaside ajakohastamine ja uute IT-lahenduste väljatöötamine, sealhulgas nende integreerimine Eurodac-süsteemiga;
- koolitusprogrammide ja juhendite väljatöötamine ja pakkumine;
- tööprotsesside analüüsimine ja arendamine;
- õigusaktide ja praktika väljatöötamine;
- rahvusvahelise kaitse taotlejatele teenuste pakkumine, sealhulgas kvaliteetse kirjaliku ja suulise tõlke teenuse säilitamine ja arendamine, teabe jagamine, õigusnõustamine, õigusabi ja esindamine¹¹, ülalpidamine;
- päritoluriigi infoga seotud tegevused;

¹¹ Õigusteenuse korraldamine rahvusvahelise kaitse haldusmenetluse faasis on siseriiklikus õiguses täpsustamisel.

- uuringud, analüüsid jne;
- koolitused, teadlikkuse suurendamine ja teabe jagamine;
- valmisoleku säilitamine võimalikeks ümberpaigutamise- ja ümberasustamistegevusteks.
- tõhusate kohtumenetluste toetamine, koormuse haldamine ja juurdepääsu tagamine kohtumenetlustele (nt videokonverentsivõimekuse ja vajalike seadmete hankimise abil).

Eesmärk 2: tagada vastuvõtutingimused ja tugiteenused rahvusvahelise kaitse taotlejatele ja saajatele, tuginedes nende kultuurilisele, soolisele, usulisele, keelelisele ja muule taustale

Eesti jaoks on endiselt oluline tagada kvaliteetsed vastuvõtutingimused, mis on kooskõlas direktiiviga 2013/33/EL.

Meetmete esialgne loetelu:

- vastuvõtu- ja majutussuutlikkuse parandamine (sealhulgas arvestades lastega perede ja saatjata alaealiste vajadustega);
- rahvusvahelise kaitse taotlejatele ja saajatele tugiteenuste osutamine (nt psühholoogiline nõustamine, kohanemistegevused ja vaba aja tegevused);
- võrgustikud, suutlikkuse parandamine ning ametnike, ekspertide jt koolitused;
- kirjaliku ja suulise tõlke teenus;
- uuringud, analüüsid jne;
- teadlikkuse suurendamine ja teabe jagamine;
- kohalike omavalitsuste toetamine täiendavate teenuste (nt eestkoste ja lastekaitse) kavandamisel ja korraldamisel ning toimepidevuse ja kriisikindluse plaanide väljatöötamisel;
- juhiste ja juhendite väljatöötamine (nt saatjata alaealiste esindamiseks, juhtumikorralduse toetamiseks).

Võimalike meetmete loetelu ei ole lõplik.

c) Suurendada kolmandate riikidega koostööd ja partnerlusi rände haldamise eesmärgil, sealhulgas suurendades nende suutlikkust parandada rahvusvahelist kaitset vajavate isikute kaitset ülemaailmse koostöö jõupingutuste kontekstis.

Kui meedet rakendatakse ELi tasandil, on Eesti valmis koostööd toetama. Praegu ei ole konkreetseid meetmeid ette nähtud.

d) Anda tehnilist ja operatiivabi ühele või mitmele liikmesriigile, sealhulgas koostöös Euroopa Varjupaigaküsimuste Tugiametiga.

Eesti rakendab tehnilist ja operatiivabi. 2022. aastal tegeles PPAs varjupaigaküsimustega viis ametnikku ja umbes 200 koolitatud reservametnikku, kes esindavad EUAA 20 ametikohast 13 profiili. 2025. aastal tegeleb PPAs varjupaigaküsimustega 7 ametnikku ning PPA-s on umbes 750 varjupaigavaldkonna reservametnikku. Sealhulgas katavad mõned eksperdid mitut profiili. Kõik reservametnikud on koolitatud, et registreerida taotlusi ja viia läbi esialgseid menetlusi, ning osa ametnikest on koolitatud viima läbi sisulisi menetlusi ja tegema otsuseid. PPA lähetab igal aastal pooleteiseks kuuks ehk kuueks nädalaks EUAA varjupaigatugirühmadesse 3–4 ametnikku. PPA

on pakkunud igal aastal ligikaudu 60 ühikut tehnilist tugivarustust (nt droon, kaamera, laev meeskonnaga). Eesti on võtnud kohustuse jätkata toetuse andmist vähemalt samas mahus.

Tegevustoetus. Eesti kavatseb kasutada tegevustoetust, et aidata AMIFI rakenduskava eesmäärke paremini saavutada. Tegevustoetus võimaldab säilitada suutlikkust, mis on liidu kui terviku jaoks oluline. Tegevustoetusest kaetakse osa varjupaiga valdkonna IT-süsteemide ja -seadmete ülalpidamiskuludest. Rahvusvahelise kaitse taotlejate andmete töötlemise süsteemi arendamine tagab kvaliteetse ja kiire menetluse ning andmete vahetamise teiste asjakohaste IT-süsteemidega rahvusvahelise kaitse taotluste menetlemisel ja otsuste tegemisel. PPA on peamine asutus, kes vastutab varjupaigapoliitika ja -menetluste rakendamise eest Eestis. Sõltuvalt riiklikust korraldusest võib IT-süsteemide hooldusega seotud rahalisi vahendeid suunata ka Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskusele, kes vastutab kõigi varjupaiga valdkonna IT-süsteemide arendamise ja hooldamise eest.

Finantsinstrumendid. Ei kohaldata.

2.1.2. Näitajad

Viide: ühissätete määruse artikli 22 lõike 4 punkt e

Tabel 1. Väljundnäitajad

Erieesmärk	Tunnuskood	Näitaja	Mõõtühik	Vahe-eesmärk (2024)	Sihtväärtus (2029)
SO1	O.1.1	Toetatud osalejate arv, millest omakorda	Absoluutarv	455	9835
SO1	O.1.1.1	õigusabi saanud osalejate arv	Absoluutarv	80	1800
SO1	O.1.1.2.	nende osalejate arv, kes saavad muud liiki toetust, sealhulgas teavet ja abi kogu varjupaigamenetluse jooksul	Absoluutarv	375	8035
SO1	O.1.2.	Koolitustegevuses osalejate arv	Absoluutarv	278	1308
SO1	O.1.3	Vastuvõtutaristus vastavalt liidu acquis'le loodud uute kohtade arv	Absoluutarv	20	120
SO1	O.1.4	Vastuvõtutaristus vastavalt liidu acquis'le renoveeritud/remonditud kohtade arv	Absoluutarv	23	130

Tabel 2. Tulemusnäitajad

Erieesmärk	Tunnusko	Näitaja	Mõõti hik	Lähtetase	Lähtetase me mõõti hik	Võrdl usaast a(d)	Sihtväärtu s (2029)	Sihtvää rtuse mõõti hik	Andmete allikas
SO1	R.1.5	Nende osalejate arv, kes peavad koolitust oma töö jaoks kasulikuks	Absoluut tarv	0	Osakaal	Ei kohaldu	1034	Absoluut arv	Projektiaruande d
SO1	R.1.6	Nende osalejate arv, kes teatavad kolm kuud pärast koolitust, et nad kasutavad koolituse käigus omandatud oskusi ja pädevust	Absoluut tarv	0	Osakaal	Ei kohaldu	570	Absoluut arv	Projektiaruande d
SO1	R.1.7	Nende isikute arv, kelle puhul kasutati alternatiivi kinnipidamisele	Absoluut tarv	0	Aboluutarv	Ei kohaldu	180	Absoluut arv	Projektiaruande d

2.1.3. Programmile eraldatud vahendite (EL) esialgne jaotus sekkumise liigi kaupa

Viide: ühissätete määruse artikli 22 lõige 5, AMiFi määruse artikli 16 lõige 12, ISFi määruse artikli 13 lõige 12 või BMVi määruse artikli 13 lõige 18

Tabel 3. Esialgne jaotus

Erieesmärk	Sekkumise liik	Kood	Esialgne summa (eurodes)
SO1	Vastuvõtutingimused	001	3 307 333,89
SO1	Varjupaigamenetlus	002	22 349 242,50
SO1	Liidu acquis' rakendamine	003	150 750,00
SO1	Lapsrändajad	004	0
SO1	Vastuvõtmise ja menetlusega seotud erivajadustega isikud	005	0
SO1	Liidu ümberasustamise programmid või riiklikud ümberasustamise programmid ja humanitaarsetel põhjustel vastuvõtmise kavad (III lisa punkti 2 alapunkt g)	006	0
SO1	Tegevustoetus	007	232 091,37

2.2. Erieesmärgi nimetus

Tugevdada ja arendada seaduslikku rännet liikmesriikidesse vastavalt nende majanduslikele ja sotsiaalsetele vajadustele ning edendada kolmandate riikide kodanike tõhusat integratsiooni ja sotsiaalset kaasamist ning aidata sellele kaasa

2.2.1. Erieesmärgi kirjeldus

Käesolevas osas kirjeldatakse iga erieesmärgi puhul esialgset olukorda, peamisi katsumusi ja pakutakse välja lahendused, mida fondist toetatakse. Siin kirjeldatakse, milliseid rakendusmeetmeid fondi toetusel käsitletakse; samuti esitatakse esialgne loetelu meetmetest, mis kuuluvad AMiFi, ISFi või BMVI määruse artiklite 3 ja 5 kohaldamisalasse. Täpsemalt: tegevustoetuse puhul esitatakse selgitus kooskõlas AMiFi määruse artikliga 21, ISFi määruse artikliga 16 või BMVI määruse artiklitega 16 ja 17. See sisaldab soovituslikku loetelu toetusesaajatest koos nende seadusjärgsete kohustustega ja põhiülesandeid, mida tuleb toetada. Rahastamisvahendite kavandatud kasutamine, kui kohaldatav.

AMiFi rakenduskava aitab saavutada erieesmärki, keskendudes järgmistele AMiFi määruse II lisas esitatud rakendusmeetmetele.

b) Toetada meetmeid liitu seadusliku sisenemise ja seal seadusliku elamise hõlbustamiseks.

d) Edendada integratsioonimeetmeid kolmandate riikide kodanike sotsiaalseks ja majanduslikuks kaasamiseks ning kaitsemeetmeid haavatavate isikute jaoks integratsioonimeetmete kontekstis, hõlbustada perekonna taasühinemist ning valmistada ette kolmandate riikide kodanike aktiivset osalemist vastuvõtvas ühiskonnas ja nende aktsepteerimist vastuvõtva ühiskonna poolt, kaasates riiklikke, eelkõige piirkondlikke või kohalikke, ametiasutusi ja kodanikuühiskonna organisatsioone, sealhulgas pagulaste ja rändajate juhitud organisatsioone, ning sotsiaalpartnereid.

Eelarveperioodil 2021–2027 kavatseb Eesti jätkata keeleliste ja kultuuriliste lõimumis-, sh kohanemismetmetega ning võtta uusi lahkumiseelseid ja saabumisejärgseid meetmeid (nt vaimse tervise teemad), et tagada esmane kohanemine ja valmistada kolmandate riikide kodanikke ette sisenemiseks tööturule. Tegevust rahastatakse AMiFist peamiselt kooskõlas STAKiga ja sidusa Eesti arengukavaga.

Tuginedes EIM 2020, Eesti inimarengu aruande 2016/2017, Statistikaameti jm uuringute andmetele on oluline keskenduda järgmistele katsumustele.

Ränne Eestisse on eelmise programmitöö perioodi jooksul pidevalt suurenenud, eelkõige tööjõupuuduse, tagasirände ja majandusarengu tõttu. Seega on tarvis võtta tõhusaid ja tulemuslikke lõimumis-, sh kohanemismetmeid. Lõimumis-, sh kohanemispoliitikas on vaja töötada välja uuenduslikud lähenemisviisid, kuna praegused meetmed ei vasta täielikult katsumustele, mille sisserändajate liikuvus ja mitmekesisus on tekitanud. Seetõttu on vaja pöörata rohkem tähelepanu lõimumis-, sh kohanemisteenuste tõhustamisele ning kliendikesksele ja eesmärgipärasele osutamisele, teadlikkuse suurendamisele ning teenuste ja tegevuste vahelise ülemineku hõlbustamisele ja dubleerimise vältimisele.

Suur osa lõimumisest, sh kohanemisest, toimub kohalikul tasandil ja edu saavutamiseks on vaja toetada kohalikke omavalitsusi, kus elab keskmisest rohkem teisest rahvusest elanikke, ning avaliku ja erasektori ning kodanikuühiskonna institutsioone, kes puutuvad kokku kolmandate riikide kodanikega ja osutavad (avalikke) teenuseid. Eesmärk on suurendada lõimumis-, sh kohanemisvaldkonnas tegutsevate partnerite suutlikkust osutada sisserändajatele tõhusalt lõimumis-, sh kohanemisteenuseid. Seetõttu on oluline toetada vastuvõtivate kogukondade suutlikkust ja valmisolekut laiemas kontekstis. Lõimumine toimub igal pool, kus sisserändajad elavad, töötavad ja käivad koolis või spordiklubis. Kohalik tasand on keskne uute tulijate

vastuvõtmisel ja juhendamisel, kui nad uude riiki esimest korda saabuvad. Lisaks on tõhusa ja tervikliku lõimumispoliitika saavutamisel tähtis roll kodanikuühiskonna organisatsioonidel, haridusasutustel, tööandjatel ja sotsiaal-majanduslikel partneritel, kirikutel ja teistel usulistel ühendustel, noorte- ja üliõpilasorganisatsioonidel, diasporaorganisatsioonidel ning sisseerändajatel endal. Kestlikuks ja edukaks lõimumiseks on väga oluline, et nii sisseerändajad kui ka vastuvõtvad kogukonnad saaksid aktiivselt lõimumis-, sh kohanemisprotsessis osaleda.

EIM 2020 andmetel suhtleb ligikaudu 32% uussisseerändajatest eestlastega iga päev. Siiski puudub umbes 60%-l uussisseerändajatest eestlastega aktiivne suhtlus. Lisaks on uuringu „Uussisseerändajate kohanemine Eestis“ (2019) andmetel suuremas sotsiaalses isolatsioonis pererändega välistöötajaga kaasa tulnud abikaasad (kellest uuringute andmetel on 65% naisi), kuna neil puudub tööandja poolne tugi ja võrgustik. EIM 2020 näitab, et teistest rahvustest inimeste jaoks, kes elavad Eestis pikka aega, on ühiskonda lõimumiseks oluline vallata ühist suhtluskeelt ja leida kontakte teiste Eesti elanikega. Head kontaktid eri rahvustest inimeste vahel parandavad vastastikust mõistmist, vähendavad hirme ja eelarvamusi ning loovad eeldused kultuurilise mitmekesisuse väärtustamiseks ühiskonnas. Oluline on kavandada ja hõlbustada ühiseid kontaktpunkte ja sotsiaalvõrgustikke, mis loovad elanike rühmade vahel sotsiaalset kapitali. Probleemi aitab lahendada ka kohalike omavalitsuste võimestamine ja partnerlussuhete arendamine.

Eesti keele oskus suurendab märgatavalt inimeste aktiivset osalemist ühiskonnaelus, konkurentsivõimet tööturul ja võimalusi osaleda elukestvas õppes ning toetab edasilikumist haridusse. Eesti keele oskuse puudumine on üks põhjusi, miks teistest rahvustest inimesed ei osale aktiivselt ühiskondlikus ja poliitilises elus ning nende usaldus riigiasutuste vastu on väiksem kui eestlastel.

EIM 2020 ja teiste uuringute tulemused, sealhulgas Statistikaameti andmed, näitavad, et sisseerändajatel, sealhulgas välisüliõpilastel ja sisseerändajate abikaasadel, on Eesti tööturul nõrgem positsioon: nende tööhõive määr on madalam ja nad alahindavad oma võimalusi tööturul. Et teisest rahvusest püsielanike tööhõive määra ja aktiivset osalemist parandada, on traditsiooniliste keelekursuste kõrval vaja lisameetmeid, nagu sotsiaalvõrgustike ja -platvormide ning kontaktide loomine elanike rühmade vahel. Seda eesmärki aitavad saavutada ka kõigile sihtrühmadele kättesaadavad kultuuritegevused ja -teenused ning ühine meediaruum.

Eesti haridussüsteemis kasvab iga aastal nende õppijate arv, kelle emakeel ei ole eesti keel, vaid vene, ukraina, inglise või muu keel. Seega vajab aina rohkem haridusasutusi abi, et toetada mitmekeelsete õpilaste ja rahvusvähemuste lõimumist Eesti ühiskonda, tagada eesti keele omandamine ning pakkuda võimalusi arendada õpilaste emakeelt ja kultuurilisi teadmisi.

Võimalike meetmete loetelu rakendusmeetmete põhjal:

- teadlikkuse suurendamine ja teabe jagamine kolmandate riikide kodanikele ja vastuvõtvale ühiskonnale;
- vastuvõtva ühiskonna ja kolmandate riikide kodanike kontaktide tõhustamine, kodanikuõppe ja kohanemiskoolituste korraldamine, ühtsete kontaktpunktide arendamine jne;
- keeleõpe;
- koostöötegevused, sh ühiskonnas aktiivse osalemise tõhustamine, sotsiaalse ettevõtluse arendamine jne;

- saabumiseelsed meetmed;
- tugi- ja nõustamisteenused;
- kodanikuühiskonna organisatsioonide arendamine ja kaasamine;
- ametnike, ekspertide jt suutlikkuse suurendamine ja koolitused;
- suulise ja kirjaliku tõlke teenused;
- uuringud, analüüsid jne.

Võimalike meetmete loetelu ei ole lõplik.

Avalikkusele suunatud IT lahendused on ligipääsetavad erivajadustega inimestele, algoritmiliste süsteemide rakendamine toimub põhiõigusi järgival viisil, algoritmilistes hinnangutes välditakse eelarvamuslikke, stereotüüpeid ning kallutatud otsuseid.

Igati tagatakse AMIFi ja muude fondide, nt ESF+, Euroopa Regionaalarengu Fondi (edaspidi *ERF*) ja välismõõtmelise koostoime. AMIF täiendab peamiselt ESF+. Nii AMIF kui ka ESF+ toetavad sisseerändajaid ja kolmandate riikide kodanikke, kuid eri tegevuste ja meetmetega, sh toetab AMIF eelkõige esmast kohanemist toetavaid tegevusi. Meetmeid kohandatakse kolmandate riikide kodanike vajaduste järgi. ESF+ täiendab AMIFit pikemaajaliste integratsioonimeetmetega eri valdkondades: formaalne ja mitteformaalne haridussüsteem, keeleõpe, tööhõive ja tööturg, sotsiaalse kaasatuse toetamise meetmed jne.

Tegevustoetus. Ei kohaldata.

Finantsinstrumendid. Ei kohaldata.

2.2.2. Näitajad

Viide: ühissätete määruse artikli 22 lõike 4 punkt e

Tabel 4. Väljundnäitajad

Erieesmärk	Tunnuskoode	Näitaja	Mõõtühik	Vahe-eesmärk (2024)	Sihtväärtus (2029)
SO2	O.2.2.	Integratsioonimeetmete rakendamisel toetatud kohalike ja piirkondlike ametiasutuste arv	Absoluutarv	15	15
SO2	O.2.3	Toetatud osalejate arv, millest omakorda	Absoluutarv	608	4590
SO2	O.2.3.1	keelekursusel osalejate arv	Absoluutarv	70	2240
SO2	O.2.3.2	ühiskonnaõpetuse kursusel osalejate arv	Absoluutarv	48	2600
SO2	O.2.3.3	personaalsel kutsenõustamist saanud osalejate arv	Absoluutarv	0	0
SO2	O.2.4	Nende teabepakettide ja kampaaniate arv, mille eesmärk on suurendada teadlikkust liitu suunduvatest seaduslikest rändekanalitest	Absoluutarv	2	3

Tabel 5. Tulemusnäitajad

Erieesmärk	Tunnuskoode	Näitaja	Mõõtühik	Lähtetas	Lähtetase mõõtühik	Võrdlusaasta(d)	Sihtväärtus (2029)	Sihtväärtuse mõõtühik	Andmete allikas
SO2	R.2.8	Nende keelekursustel osalejate arv, kes on parandanud oma vastuvõturiigi keele oskuse taset pärast keelekursuse lõpetamist vähemalt ühe taseme võrra vastavalt Euroopa keeleõppe raamdokumendile või samaväärsele riiklikule näitajale	Absoluutarv	0	Osakaal	Ei kohaldu	1120	Absoluutarv	Projektaruanded
SO2	R.2.9	Nende osalejate arv, kes teatasid, et tegevus aitas nende integreerumisele kaasa	Absoluutarv	0	Osakaal	Ei kohaldu	3052	Absoluutarv	Projektaruanded

2.2.3. Programmile eraldatud vahendite (EL) esialgne jaotus sekkumise liigi kaupa

Viide: ühissätete määruse artikli 22 lõige 5, AMiFi määruse artikli 16 lõige 12, ISFi määruse artikli 13 lõige 12 või BMVi määruse artikli 13 lõige 18

Tabel 6. Esialgne jaotus

Erieesmärk	Sekkumise liik	Kood	Esiialgne summa (eurodes)
SO2	Integratsioonistrateegiate väljatöötamine	001	0
SO2	Inimkaubanduse ohvrid	002	0
SO2	Integratsioonimeetmed – teavitamine ja suunamine, ühtsed kontaktpunktid	003	1 687 500,00
SO2	Integratsioonimeetmed – keeleõpe	004	1 792 500,00
SO2	Integratsioonimeetmed – ühiskonnaõpetus ja muud koolitused	005	3 203 100,00
SO2	Integratsioonimeetmed – sissejuhatus, osalemine, arvamusevahetused vastuvõtva ühiskonnaga	006	1 432 500,00
SO2	Integratsioonimeetmed – põhivajadused	007	0
SO2	Lahkumiseelsed meetmed	008	0
SO2	Liikuvuskavad	009	0
SO2	Seadusliku elamisloa saamine	010	900 000,00
SO2	Haavatavad isikud, sealhulgas saatjata alaealsed	011	0
SO2	Tegevustoetus	012	0

2.3. Erieesmärgi nimetus

Aidata võidelda ebaseadusliku rände vastu, edendada tõhusat, turvalist ja väärikat tagasisaatmist ja tagasivõtmist ning edendada ja toetada tulemuslikku esialgset taasintegreerumist kolmandates riikides

2.3.1. Erieesmärgi kirjeldus

AMIFI rakenduskava aitab saavutada erieesmärki, keskendudes järgmistele AMIFI määruse II lisas esitatud rakendusmeetmetele.

- a) Tagada liidu *acquis* ja poliitiliste prioriteetide ühetaoline kohaldamine seoses taristu, menetluste ja teenustega.**
- b) Toetada integreeritud ja kooskõlastatud käsitust tagasisaatmise haldamisele liidu ja liikmesriikide tasandil ning tõhusa, väärika ja kestliku tagasisaatmise suutlikkuse arendamisele ning vähendada ebaseadusliku rände stiimuleid.**
- c) Toetada vabatahtliku tagasipöördumise soodustamist, pereliikmete otsimist ja taasintegreerimist, võttes samal ajal arvesse lapse parimaid huve.**
- d) Tugevdada koostööd kolmandate riikidega ning nende suutlikkust seoses tagasivõtmise ja kestliku tagasipöördumisega.**

Lahkumisetekirjutuse või väljasaatmiskorralduse saanud kolmandate riikide kodanike tõhus tagasipöördumine on STAKi perioodil 2021–2030 endiselt väga oluline. Põhitähelepanu

pööratakse riiklike IT-süsteemide arendamisele, tagasisaatmiseelsetele ja -järgsetele ning saabumisjärgsetele teenustele ning koostööle kolmandate riikidega.

Eesmärk on pakkuda tagasipöördujatele laia valikut teenuseid ja nõustamist, sealhulgas eriabi haavatavatele isikutele. AMIFist ja riigieelarvest kaetakse järgmised tegevused: investeeringud ebaseaduslike sisserändajate kinnipidamisse (kinnipidamiskeskuse hooldamine, sisserändajatega seotud kulud kinnipidamiskeskuses jms), tagasisaatmisprotsessis osalevate töötajate töötasu, IT-süsteemide arendamine ja haldamine, tagasisaatmise ettevalmistamine, tõlkekulud, tagasisaatmisdirektiivi nõuete rakendamine jne.

Eesti õiguse kohaselt on isiku kinnipidamine äärmuslik meede, mida võib kohaldada üksnes viimase abinõuna, kui muud jälgimismeetmed ei taga tagasisaatmisotsuse täitmist. Kinnipidamise korral arvestatakse iga tagasipöörduja olukorda eraldi. Isiku üle 48-tunnise kinnipidamise otsustab halduskohus.

Eesti tagasisaatmise süsteemi tuleb arendada edasi kooskõlas Frontexi välja töötatud tagasisaatmise süsteemi RECAMASi mudeliga, et võimaldada kiiret tagasisaatmismenetlust, nt väljastada ühes haldusaktis tagasisaatmisotsused koos otsusega seadusliku riigis viibimise lõpetamise kohta, ning vahetada andmeid ja teavet, nt suurendada koostalitlusvõimet Schengeni infosüsteemi ning muude ELi IT-süsteemide ja Frontexi väljatöötatud IT-lahenduste vahel. 2024. aastast on Eestil loodud ühendus tagasisaatmise juhtumite haldamise süsteemi (RCMS) vahendusel Armeenia, Bangladesh, Gruusia ja Pakistaniga. Lisaks on eesmärk suurendada tagasisaatmisega seotud ametiasutuste ja organisatsioonide suutlikkust.

Eesti seab prioriteediks kolmandate riikide kodanike vabatahtliku tagasipöördumise ja taasintegreerimise päritoluriigis kui kõige inimlikuma ja kulutõhusama tagasisaatmismeetodi. Kolmandate riikide kodanike vabatahtlikku tagasipöördumist korraldatakse riigieelarvest, toetatud vabatahtlikku tagasipöördumist ja taasintegreerimist rahastatakse AMIFist.

Alates 2009. aastast on toetatud vabatahtliku tagasipöördumise ja taasintegreerimise programmi (edaspidi *VARRE*) rahastatud Euroopa Tagasipöördumisfondist või AMIFist. Olemasolevat programmi on vaja arendada edasi ja teenusevalikut laiendada. Esmatähtis on pakkuda tagasipöördujatele asjakohaseid ja kvaliteetseid teenuseid, sealhulgas nõustamist vabatahtliku tagasipöördumise ja taasintegreerimise võimaluste kohta, arstiabi, eriabi haavatavatele isikutele, abi reisi ettevalmistamisel ja vajalike dokumentide hankimisel, piiratud rahalist abi ning majutust enne ja pärast tagasipöördumist. Tagasipöördumise kestlikkuse tagamiseks on vaja aidata inimestel päritoluriigis taasintegreeruda. Vajaduse korral osutatakse tagasipöördujatele pereliikmete otsimise ja muid vajalikke teenuseid. Oluline on ka edastada teavet vabatahtliku tagasipöördumise kohta võimalikele sihtrühmadele ja pädevate asutuste töötajatele.

2019. aastal väljastas Eesti 1208 lahkumisettekirjutust, millest 1000 täideti vabatahtlikult ja 208 sunniviisiliselt. VARRE programmis osales 132 kolmanda riigi kodanikku. Vabatahtlik tagasipöördumine on aja jooksul kasvanud, näiteks oli 2014. aastal 313 sunniviisilist, 174 vabatahtlikku ja 23 VARRE kaasabil tagasipöördumist. COVID-19 pandeemia on kohati mõjutanud tagasisaatmistegevusi aastatel 2020–2021. Mõnel juhul on kolmandate riikide kodanike tagasisaatmist olnud keerulisem korraldada lendude nappuse või tühistamise, ebaselgete karantiinimeetmete jms tõttu. Pandeemia võib mõjutada tagasisaatmistegevusi ka eelseisval

programmitöö perioodil, kuid PPA ja Eestis tagasisaatmisega tegelevad rahvusvahelised organisatsioonid on selleks paremini ette valmistatud.

Sunniviisiline tagasisaatmine on osa tõhusast tagasisaatmisepoliitikast. Sunniviisilise tagasisaatmise tegevusi rahastatakse osaliselt AMIFist, lisaks riigieelarvest ja Frontexist. Peale sunniviisilise tagasisaatmisega seotud transpordi korraldamise on oluline pakkuda sihtrühmale vajalikku abi, sealhulgas pärast tagasipöördumist esmakulude katmiseks piiratud rahalist abi ja eriabi haavatavatele isikutele. Vajaduse korral osutatakse sihtrühmale ka muid teenuseid, nt arstiabi. Haavatavatele isikutele pakutakse lisaabi. AMIFI meetmed täiendavad riigieelarvest rahastatavaid meetmeid. AMIFI toel arendatakse edasi sunniviisilise tagasisaatmise kõiki etappe hõlmavat sõltumatu vaatlemise süsteemi.

2018. aastal avati uus kinnipidamiskeskus, kuhu saab majutada kuni 123 tagasipöördujat ja rahvusvahelise kaitse taotlejat. Eelmises oli kohti 80 inimesele. Kuigi uues keskses on vanaga võrreldes mugavamad elutingimused, on siiski oluline arendada kinnipidamistingimusi edasi ja osutada vajalikke teenuseid (nt tervishoiuteenused, nõustamine ja vaba aja tegevused), võttes arvesse õiguskantsleri soovitusi ning 2018. aastal Eestile antud hinnanguid Schengeni *acquis'* kohaldamise kohta tagasisaatmise valdkonnas.

Järgmised tegevused on kaetud riigieelarvest ja täiendavad AMIFit: tagasisaatmisoperatsioonide ettevalmistamine, sh kolmandate riikide kodanike tuvastamine, reisidokumentide hankimine, väljasaatmine (osaliselt) ja abi kolmandate riikide kodanikele, kes ei kuulu VARRE sihtrühma. Loetelu ei ole lõplik.

Nende sisserändajate arv, kellele on tehtud lahkumisettekirjutus, on aasta-aastalt suurenenud. 2016. aastal väljastas PPA 507 lahkumisettekirjutust, 2020. aastal juba 1232. Aastate jooksul on Eestis kinnipeetud seadusliku aluseta viibivate kolmandate riikide kodanike arvu mõjutanud Venemaa ja Ukraina lähedus – need on endiselt Eestisse suundumisel peamised lähte- või transiidiriigid. Euroopa Liidu sõlmitud viisavabastuslepingud on suurendanud sisserännet Gruusiast, Ukrainast ja Molodvast ning sellega seoses ka nendes riikidest pärit kodanike viibimisaja rikkumiste arvu. Viimastel aastatel on aga märkimisväärselt suurenenud ka Aasiast (Vietnam, Bangladesh, Afganistan) ja Aafrikast (Nigeeria, Kamerun) pärit seadusliku aluseta viibivate kolmandate riikide kodanike arv. Kuna ebaseaduslikult saabuvate kolmandate riikide kodanike arv kasvab üha erinevamate päritoluriikide tõttu, muutub tagasisaatmisprotsess keerukamaks ja ka kulukamaks.

Lähiaastatel võivad ebaseadusliku rände vood ELi naaberriikide poliitilise ja majandusliku olukorra tõttu veelgi suurened. Täiendava riskina peab Eesti olema valmis olukordadeks, kus sisserändajaid kasutatakse ära Euroopa Liidu liikmesriikide destabiliseerimise eesmärgil. Katsumuseks on ka põgenike kriis, mille on põhjustanud Venemaa agressioon Ukraina vastu.

2019. aastal oli lahkumisettekirjutuse täitmise määr 96%. 2020. aastal langes see esialgu COVID-19 reisipiirangute tõttu 83%-le (2020. aasta mai andmed), kuid tõusis seejärel 94%-le (2021. aasta oktoobri andmed). On tavaline, et mõnel aastal tehtud lahkumisettekirjutuste täitmise määr tõuseb aja möödudes. Ebaseaduslikult riigis viibivate või töötavate kolmandate riikide kodanike tuvastamiseks teeb PPA tihedat koostööd Maksu- ja Tolliametiga ning Tööinspektsiooniga. PPA koostab ühise riskianalüüsi alusel iga-aastase töökava, mis sisaldab konkreetseid sihipäraseid meetmeid ja ühiskontrolli Tööinspektsiooni ning Maksu- ja Tolliametiga.

Tõhusa tagasisaatmispoliitika eeltingimus on koostöö ELi liikmesriikide ja kolmandate riikidega. Tagasisaatmist saab kiirendada ja selle edu tagada tõhusa koostöö abil päritoluriikidega. Selle eesmärgi saavutamiseks on vaja luua uusi ja tugevdada olemasolevaid kontakte nii ELi liikmesriikides kui ka kolmandates riikides.

Välisministeerium, Siseministeerium ja PPA on tagasivõtukoostöö korraldamiseks kolmandate riikidega teinud kindlaks prioriteetsed riigid. Eesmärk on parandada kahepoolset koostööd riikidega, kust sisserändajad ebaseaduslikult Eestisse kõige tõenäolisemalt saavad.

Eesmärk on jagada kogemusi ja parimaid tavasid, lihtsustada teabevahetust pädevate asutuste vahel, abistada reisidokumentide hankimisel ja tagada tagasipöörduja nõuetekohane vastuvõtmine päritoluriigis. Võimalikud tegevused on läbirääkimised kahepoolsete tagasivõtulepingute, ühisseminaride, külastuste jms üle. Vajaduse korral tehakse uuringuid, et tagada tagasipöördumispoliitika areng. Täies ulatuses või koostöös AMIFiga on riigieelarvest kaetud Eesti ja Venemaa piirivalve esindajate koostöö, et viia tagasisaatmismenetlused läbi kiirendatud korras, ning kahepoolne koostöö kolmandate riikidega, et hõlbustada tagasivõtulepingute ja rakendusprotokollide rakendamist.

Meetmete esialgne loetelu:

- VARRE jätkamine ja arendamine;
- sunniviisiline tagasisaatmine;
- majutuse pakkumine haavatavatele isikutele ja neile, kellele kohaldatakse tagasisaatmise piirimenetlust;
- tagasisaatmisnõustamine ning teadlikkuse tõstmine riigi õigusabi taotlemise võimalusest;
- meditsiinilise ja psühholoogilise abi osutamine;
- kirjaliku ja suulise tõlke teenuse osutamine;
- kinnipidamiskeskuse tingimuste parandamine koos teenuste osutamisega;
- sunniviisilise tagasisaatmise vaatlemise süsteemi rakendamine;
- tagasivõtmise ja tagasisaatmise vallas koostöö parandamine kolmandate riikide ning ELi liikmesriikide ja asutustega;
- IT-süsteemide arendamine;
- massilise sisserändega toimetuleku suutlikkuse suurendamine.

Võimalike meetmete loetelu ei ole lõplik.

Tegevustoetus. Eesti kavatseb kasutada tegevustoetust, et aidata AMIFI rakenduskava eesmäärke paremini saavutada. Tegevustoetus võimaldab säilitada suutlikkust, mis on liidu kui terviku jaoks ülioluline. Tegevustoetusest kaetakse osa tagasisaatmisega seotud IT-süsteemide ja -seadmete hooldus- ning ülalpidamiskuludest. Kiirete ja tõhusate tagasisaatmismenetluste IT-süsteemi edasiarendamine on hädavajalik. Väga oluline on ka tagada andmevahetus teiste asjakohaste IT-süsteemidega.

Nendes valdkondades on Eestis peamine tagasisaatmispoliitika ja -menetluste väljatöötamise ja rakendamise eest vastutaja PPA. Sõltuvalt riiklikust korraldusest võidakse IT-süsteemide hooldusega seotud rahalised vahendid suunata ka Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja

arenduskeskusele, kes vastutab tagasisaatmise valdkonnas kõigi IT-süsteemide arendamise ja hooldamise eest.

Finantsinstrumendid. Ei kohaldata.

2.3.2. Näitajad

Viide: ühissätete määruse artikli 22 lõike 4 punkt e

Tabel 7. Väljundnäitajad

Erieesmärk	Tunnuskoode	Näitaja	Mõõtühik	Vahe-eesmärk (2024)	Sihtväärtus (2029)
SO3	O.3.1	Koolitustegevuses osalejate arv	Absoluutarv	124	1000
SO3	O.3.2	Ostetud seadmete arv, sealhulgas ostetud või ajakohastatud IKT-süsteemide arv	Absoluutarv	2	3
SO3	O.3.3	Taasintegreerimise abi saanud tagasipöördujate arv	Absoluutarv	190	975

Tabel 8. Tulemusnäitajad

Erieesmärk	Tunnuskoode	Näitaja	Mõõtühik	Lähtetase	Lähtetase mõõtühik	Võrdlusaastad	Sihtväärtus (2029)	Sihtväärtuse mõõtühik	Andmete allikas
SO3	R.3.6	Vabatahtlikult tagasipöördunute arv	Absoluutarv	0	Absoluutarv	Ei kohaldu	560	Absoluutarv	Projektiaruanded
SO3	R.3.7	Välja saadetud tagasipöördujate arv	Absoluutarv	0	Absoluutarv	Ei kohaldu	1190	Absoluutarv	Projektiaruanded
SO3	R.3.8	Tagasipöördujate arv, kelle puhul rakendati alternatiivi kinnipidamismeetodeid	Absoluutarv	0	Absoluutarv	Ei kohaldu	180	Absoluutarv	Projektiaruanded

2.3.3. Programmile eraldatud vahendite (EL) esialgne jaotus sekkumise liigi kaupa

Vüide: ühissätete määruse artikli 22 lõige 5, AMiFi määruse artikli 16 lõige 12, ISFi määruse artikli 13 lõige 12 või BMVI määruse artikli 13 lõige 18

Tabel 9. Esialgne jaotus

Erieesmärk	Sekkumise liik	Kood	Esialgne summa (eurodes)
SO3	Alternatiivid kinnipidamisele	001	900 000,00
SO3	Vastuvõtu-/kinnipidamistingimused	002	1 430 080,20
SO3	Tagasisaatmismenetlus	003	745 755,15
SO3	Vabatahtlik tagasipöördumine	004	771 131,25
SO3	Taasintegreerimise abi	005	225 000,00
SO3	Välja-/tagasisaatmise toimingud	006	2 316 516,10
SO3	Sunniviisilise tagasisaatmise vaatlemise süsteem	007	332 325,00
SO3	Haavatavad isikud, sealhulgas saatjata alaealised	008	0
SO3	Ebaseadusliku rände stiimuleid käsitlevad meetmed	009	607 050,15
SO3	Tegevustoetus	010	232 091,37

2.4. Erieesmärgi nimetus

Suurendada solidaarsust ja vastutuse õiglast jagamist liikmesriikide vahel, pöörates eeskätt tähelepanu rände- ja varjupaigaprobleemidest enim mõjutatud liikmesriikidele, sealhulgas praktilise koostöö kaudu

2.4.1. Erieesmärgi kirjeldus

2.4.2. Programmile eraldatud vahendite (EL) esialgne jaotus sekkumise liigi kaupa

Viide: ühissätete määruse artikli 22 lõige 5, AMiFi määruse artikli 16 lõige 12, ISFi määruse artikli 13 lõige 12 või BMVi määruse artikli 13 lõige 18

Tabel 10. Esialgne jaotus

Erieesmärk	Sekkumise liik	Kood	Esialgne summa (eurodes)
SO4	Üleandmised teisele liikmesriigile (ümberpaigutamine)	001	0
SO4	Liikmesriigi toetus teisele liikmesriigile, sealhulgas Euroopa Varjupaigaküsimuste Tugiameti toetus	002	0
SO4	Ümberasustamine (artikkel 19)	003	0
SO4	Humanitaarsetel põhjustel vastuvõtmine (artikkel 19)	004	0
SO4	Abi teisele liikmesriigile vastuvõtutaristu jaoks	005	0
SO4	tegevustoetus	006	0

2.5. Tehniline abi

2.5.1. Kirjeldus

Viide: ühissätete määruse artikli 22 lõike 3 punkt f, artikli 36 lõige 5 ja artikkel 95

AMiFi rakenduskavas seatud eesmärkide ja näitajate saavutamiseks peab olema piisavalt vahendeid.   Ühissätete määruse artikli 36 lõike 5 alusel eraldatavat tehnilist abi kasutatakse: • programmitöö ettevalmistamiseks, rakendamiseks, seireks ja kontrolliks;• suutlikkuse suurendamiseks;• hindamiseks ja uuringuteks, andmete kogumiseks;• teavitamis- ja avalikustamistegevusteks. Ettevalmistamine, rakendamine, seire ja kontroll

Tehnilist abi kasutavad korraldusasutuse ja auditeerimisasutuse pädevad ametnikud. Siseministeeriumis töötab kuni kümme korraldusasutuse ametnikku, kes vastutavad AMIFI, BMVI ja ISFi vahendite kasutamise eest, ja kaks auditeerimisasutuse audiitorit. Tehnilist abi kasutatakse korraldusasutuse ja auditeerimisasutuse personalikuludeks, koolituseks, seminaridel ja kohtumistel osalemiseks jne.

Suutlikkuse suurendamine

Et taotlejad ja toetusesaajad saaksid projekte koostada ja ellu viia, on vaja neid nõustada ja jagada parimaid tavaid. Seepärast tagab korraldusasutus tehnilise abiga ka taotlejate ja toetusesaajate pideva koolituse, nõustamise ja juhendamise.

Taotlejate ja toetusesaajate koormuse vähendamiseks kasutatakse tehnilist abi uute IT-lahenduste jaoks, mille kaudu hakkab käima taotlemine, aruandlus ja kulude hüvitamine. Infosüsteem e-SFOS ehk toetuse haldamise register võetakse kasutusele selleks, et lihtsustada tehnilisi menetlusi, vähendada taotlejate, toetusesaajate ja haldusasutuste töökoormust ning aidata seega rohkem kaasa sisuliste tegevustele. E-rakendustes kasutatakse nii palju kui võimalik ühekordse sisestamise põhimõtet. Lisaks võimaldab infosüsteem korraldusasutusel jälgida tulemuste saavutamist, kulukohustuste ja väljamaksete edenemist, auditite mahtu ja tulemusi, haldus-, finants- ja kohapealseid kontrole, eeskirjade eiramist ning tagasinõudeid.

Hindamine ja uuringud, andmete kogumine

Oluline on tagada eesmärkide õigeaegne täitmine ja vahendite tõhus kasutamine. Seetõttu on nähtud ette kaks hindamist: vahehindamine 2024. aastal ja lõpphindamine 2030. aastal. Vajaduse korral kasutatakse tehnilist abi ka lisauuringuteks ja andmete kogumiseks.

Teave ja teavitamine

Tehnilist abi kasutatakse ka teavitamis- ja avalikustamistegevusteks (vt punkt 7).

Ühissätete määruse artiklis 37 sätestatud tehnilist abi ei ole plaanis kasutada.

2.5.2. Tehnilise abi esialgne jaotus vastavalt artikli 36 lõikele 5 ja artiklile 37

Tabel 11. Esialgne jaotus

Sekkumise liik	Kood	Esialgne summa (eurodes)
<i>Teave ja teavitamine</i>	<i>001</i>	<i>25 568,98</i>
<i>Ettevalmistamine, rakendamine, seire ja kontroll</i>	<i>002</i>	<i>2 173 363,32</i>
<i>Hindamine ja uuringud, andmete kogumine</i>	<i>003</i>	<i>178 982,86</i>
<i>Suutlikkuse suurendamine</i>	<i>004</i>	<i>178 982,86</i>

3. Rahastamiskava

Viide: ühissätete määruse artikli 22 lõike 3 punkt g

3.1. Rahalised assigneeringud aastate kaupa

Tabel 12. Rahalised assigneeringud aastate kaupa (Selle tabeli koostab Euroopa Komisjon)

Fond	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	Kokku
AMIF								

3.2. Rahalised eraldised kokku

Tabel 13. Kõik rahalised eraldised fondide ja liikmesriigi osaluste kaupa

Erieesmärk	Meetme liik	Liidu toetuse arvutamise alus (kogusumma avalik sektor) või	Liidu osalus (a)	Liikmesriigiosalus (b)=(c)+(d)	Liikmesriigi osaluse esialgne jaotus		Kokku e=(a)+(b)	Kaasrahastamismäär (f)=(a)/(e)
					avalik c)	erasektor d)		
Erieesmärk 1	AMIFi määruse artikli 15 lõike 1 kohaselt kaasrahastatavad meetmed	kogusumma	7 015 653,75	2 338 551,25	2 338 551,25	0,00	9 354 205,00	75
	AMIFi määruse artikli 15 lõike 2 kohaselt kaasrahastatavad meetmed	kogusumma	18 791 672,64	2 087 963,63	2 087 963,63	0,00	20 879 636,27	90
	AMIFi määruse artikli 15 lõike 3 kohaselt kaasrahastatavad meetmed	kogusumma	-	-	-	-	-	-
	AMIFi määruse artikli 15 lõike 4 kohaselt kaasrahastatavad meetmed	kogusumma	232 091,37	77 363,79	77 363,79	0,00	309 455,16	75
	AMIFi määruse artikli 15 lõike 5 kohaselt kaasrahastatavad meetmed	kogusumma	-	-	-	-	-	-

Erieesmärk 1 kokku			26 039 417,76	4 503 878,67	4 503 878,67	0,00	30 543 296,43	
Erieesmärk 2	AMiFi määruse artikli 15 lõike 1 kohaselt kaastahastatavad meetmed	kogusumma	6 037 500,00	2 012 500,00	2 012 500,00	0,00	8 050 000,00	75
	AMiFi määruse artikli 15 lõike 2 kohaselt kaastahastatavad meetmed	kogusumma	2 978 100,00	330 900,00	330 900,00	0,00	3 309 000,00	90
	AMiFi määruse artikli 15 lõike 3 kohaselt kaastahastatavad meetmed	kogusumma	-	-	-	-	-	-
	AMiFi määruse artikli 15 lõike 4 kohaselt kaastahastatavad meetmed	kogusumma	-	-	-	-	-	-
	AMiFi määruse artikli 15 lõike 5 kohaselt kaastahastatavad meetmed	kogusumma	-	-	-	-	-	-
Erieesmärk 2 kokku			9 015 600,00	2 343 400,00	2 343 400,00	0,00	11 359 000,00	
Erieesmärk 3	AMiFi määruse artikli 15 lõike 1 kohaselt kaastahastatavad meetmed	kogusumma	5 431 726,60	1 810 575,53	1 810 575,53	0,00	7 242 302,13	75
	AMiFi määruse artikli 15 lõike 2 kohaselt kaastahastatavad meetmed	kogusumma	900 000,00	100 000,00	100 000,00	0,00	-	90
	AMiFi määruse artikli 15 lõike 3 kohaselt kaastahastatavad meetmed	kogusumma	996 131,25	332 043,75	332 043,75	0,00	1 328 175,00	75
	AMiFi määruse artikli 15 lõike 4 kohaselt kaastahastatavad meetmed	kogusumma	232 091,37	77 363,79	77 363,79	0,00	309 455,16	75
	AMiFi määruse artikli 15 lõike 5 kohaselt kaastahastatavad meetmed	kogusumma	-	-	-	-	-	-
Erieesmärk 3 kokku			7 559 949,22	2 319 983,07	2 319 983,07	0,00	9 879 932,29	
Ühissätete määruse artikli 36 lõike 5 kohane tehniline abi		kogusumma	2 556 898,02	0,00	0,00	0,00	2 556 898,02	100

Ühissätete määruse artikli 37 kohane tehniline abi		kogusumma	-	-	-	-	-	
Kogusumma			45 171 865,00	9 167 261,74	9 167 261,74	0,00	54 339 126,74	

3.3. Ümberpaigutamised

Tabel 14. Eelarve jagatud täitmise korras hallatavate fondide vahelised ümberpaigutamised¹²

Saaja fond/vahend Ümberpaigutatav fond/vahend	AMIF	ISF	BMVI	ERF	ESF+	Ühtekuuluvusfond	EMKVF	Kokku
AMIF		-	1 112 731,00	-	-	-	-	1 112 731,00
ISF	-		-	-	-	-	-	-
BMVI	-	-		-	-	-	-	-
Kokku	-	-	1 112 731,00	-	-	-	-	1 112 731,00

¹² Kõikide programmitöö perioodil tehtavate ümberpaigutamiste kumulatiivsed summad.

4. Eeltingimused

Viide: ühissätete määruse artikli 22 lõike 3 punkt i

Tabel 15. Horisontaalsed eeltingimused

Eeltingimus	Eeltingimuse täitmine	Kriteeriumid	Kriteeriumide täitmine	Viide asjakohastele dokumentidele	Põhjendus
Tõhusad järelevalvemehhanismid riigihangete turu jaoks	JAH	Kehtestatud on järelevalvemehhanismid, mis hõlmavad kõiki riigihankepinguid ja nende hankeid fondidest, kooskõlas ELi hankeõigusega. Selleks on vaja järgmist: meetmed, mis tagavad tõhusate ja usaldusväärsete andmete kogumise riigihankemenetluste kohta, mis ületavad ELi lävendeid, kooskõlas direktiivi 2014/24/EL artiklitest 83 ja 84 ning direktiivi 2014/25/EL artiklitest 99 ja 100 tuleneva aruandluskohustusega; meetmed andmete tagamiseks vähemalt järgmiste aspektide jaoks: konkurentsi kvaliteet ja intensiivsus: võitnud pakkujate nimed, esialgne pakkujate arv ja lepinguline maksumus;	JAH JAH JAH JAH JAH	Riigihangete register (https://riigihanked.riik.ee) Riigihangete seadus (https://www.riigiteataja.ee/akt/113032019145?leiaKehtiv) Konkurentsiseadus (https://www.riigiteataja.ee/akt/102062021018?leiaKehtiv) Info Rahandusministeeriumi veebilehel (https://www.fin.ee/riigihanked-riigiabi-osalused-kinnisvara/riigihanked)	1. Kõik ELi hankeõiguse kohaselt riiklikku lävendit ületavad riigihankepingud ja nende hanked fondidest avaldatakse ja teostatakse e-riigihangete keskportaalis „Riigihangete register“ (https://riigihanked.riik.ee), mida haldab Rahandusministeerium, kooskõlas komisjoni 23. septembri 2019. aasta rakendusmäärusega (EL) 2019/1780. Riigihangete seaduse kohaselt vastutab Rahandusministeerium järelevalve, aruandluse ja nõustamise eest vastavalt direktiivi 2014/24/EL artiklitele 83 ja 84 ning direktiivi 2014/25/EL artiklitele 99 ja 100. Järelevalve ja aruandlus põhinevad keskest riigihangete registrist hangitud andmetel. 2. a. Võitnud pakkujate nimed, esialgne pakkujate arv ja lepinguline maksumus avaldatakse riigihangete registris lepingu sõlmimise teatena komisjoni 23. septembri 2019. aasta rakendusmääruse (EL) 2019/1780 alusel. 2. b. Hankija kohustus on pärast hanke lõpuleviimist avaldada täidetud lepingust tulenev teave lõpliku hinna kohta riigihangete registris. Teave VKEdes kui otsepakkujate osalemise kohta avaldatakse registris lepingu sõlmimise teates – 100% e-hankeid teostatakse keskses hankeregistris. 3. Järelevalve (seire) ja analüüsi eest vastutav asutus on Rahandusministeerium. Järelevalvega seotud kohustused on sätestatud riigihangete seaduses. Järelevalve eest vastutavad neli inimest ja riigihangete andmete üldanalüüsi eest üks inimene. 4. Riigihangete statistika ja ülevaade on avaldatud Rahandusministeeriumi veebilehel (https://fin.ee/riigihanked-riigiabi-osalused/riigihanked). 5. Riigihangete seaduses on samuti säte, et kui järelevalve käigus teatavaks saanud asjaolud võivad anda aluse süüteokahtluseks, mis ei ole riigihangete seaduse §-des 213–215 sätestatud väärteona, või asjaoludel on võimaliku korruptsioonijuhtumi tunnused, teavitab

		b. teave lõpliku hinna kohta pärast valituks osutumist ja VKEdes kui otsepakkujate osalemise kohta, kui sellist teavet pakuvad riiklikud süsteemid; 3. meetmed pädevate riigiasutuste jaoks andmeseire ja -analüüsi tagamiseks kooskõlas direktiivi 2014/24/EL artikli 83 lõikega 2 ja direktiivi 2014/25/EL artikli 99 lõikega 2; 4. analüüsitulemuste üldsusele kättesaadavaks tegemise kord kooskõlas direktiivi 2014/24/EL artikli 83 lõikega 3 ja direktiivi 2014/25/EL artikli 99 lõikega 3; 5. meetmed tagamaks, et kogu teave, mis viitab võimalikule pakkumismahhinatsioonile, edastatakse pädevatele riigiasutustele kooskõlas direktiivi 2014/24/EL artikli 83 lõikega 2 ja direktiivi 2014/25/EL artikli 99 lõikega 2.			Rahandusministeerium uurimisasutust või prokuratuuri talle teadaolevatest asjaoludest. Konkurentsiamet on selles tähenduses ka uurimisasutus ja pädev asutus konkurentsiseaduse (vt § 54) järgimise üle järelevalve teostamisel, keda tuleb teavitada rikkumistest. Rahandusministeeriumi veebilehel on info, et ettevõtjate võimaliku konkurentsi kahjustava koostöö kahtluse korral tuleb teavitada Konkurentsiametit.

Euroopa Liidu põhiõiguste harta tõhus kohaldamine ja rakendamine	JAH	Et tagada Euroopa Liidu põhiõiguste harta järgimine, on olemas tõhusad mehhanismid, mis hõlmavad järgmist: 1. kord, mis tagab fondidest toetatavate programmide vastavuse ja nende rakendamise harta asjakohaste sätete kohaselt; 2. kord anda seirekomisjonile aru juhtumitest, mis on seotud fondide toetatavate tegevuste mittevastavusega hartaga.	1. JAH 2. JAH ÜRO ühine põhidokument, mis on osa osalisriikide aruannetest – Eesti (https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=HRI%2FCORE%2fEST%2f2015&Lang=en) Eesti 2035 (https://valitsus.ee/strateegia-eeesti-2035-arengukavad-ja-planeering/strateegia/materjalid) Eesti Vabariigi põhiseadus (https://www.riigiteataja.ee/akt/111042025002?leiaKehtiv) Perioodi 2021-2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seadus – ÜSS 2021-2027 (jõustunud 21.03.2022) (https://www.riigiteataja.ee/akt/130062023056?leiaKehtiv) Soolise võrdsuslikkuse seadus (https://www.riigiteataja.ee/akt/126042013009?leiaKehtiv) Võrdse kohtlemise seadus (https://www.riigiteataja.ee/akt/106072012022?leiaKehtiv) Õiguskantsler (https://www.oiguskantsler.ee/et) Lasteombudsman (https://www.oiguskantsler.ee/et/laste-ja-noorte-%C3%B5igused)	1. Eestis on riigisisese õiguse ja rahvusvaheliste lepingute kaudu loodud mehhanism inimõiguste, sh jaotis I (väärikus, § 1-5) EV põhiseadus (PS) § 10, 17, 18, 20, 29. Jaotis II (vabadused, § 6-19) PS § 20, 26, 27, 29, 31, 32, 36-38, 40, 41, 43, 47, Isikuandmete kaitse seaduse ja Välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seadusega. Jaotis III (võrdsus, § 20-26) PS § 12 ja 28, võrdse kohtlemise seaduse, soolise võrdsuslikkuse seadusega. Jaotis IV (solidaarsus, § 27-38), PS § 27-29, Töölepinguseadus. Jaotis V (kodanike õigused, §39-46), PS § 3, 12, 34, 44, 46, Haldusmenetluse seadus. ÜSS 2021-2027 § 7 (3) järgi rakendusasutus koordineerib ja seirab keskselt oma valdkonnas toetustega strateegia „Eesti 2035“ aluspõhimõtete hoidmisele (sh harta väärtused) ja sihtide saavutamisele kaasaaitamist. Hartaga kooskõla nõue on läbivates projektivalikukriteeriumides. Korraldusasutus ja võrdsuslikkuse kompetentsikeskus tagavad koolitused EL põhiõiguste harta nõuetega arvestamiseks.2. Seirekomisjoni kuuluvad partnerid, kes jälgivad harta täitmist ning kelle ülesanne on esitada oma valdkonna konsolideeritud visioon ja vajaduse korral probleemid seirekomisjonile (nt soolise võrdsuslikkuse ja võrdse kohtlemise volinik, Eesti Puuetega Inimeste Koda ning õiguskantsler). Seirekomisjoni päevakorda lisatakse punkt harta täitmist jälgiva partneri ettepanekul. Kõigil komisjoni liikmetel on võimalik avada arutelu jooksvalt või lisada arutelupunktid seirekomisjoni koosoleku päevakorda, kui peaks ilmnema juhtum, mille puhul ei vasta AMIFist toetatav tegevus ELi põhiõiguste hartale, sh mis tahes kahtluse korral, et hoolimata kõigist kehtivatest menetlusnõuetest võib esineda harta mittejärgimist.

				Seirekomisjoni koosseis ja liikmed https://siseministeerium.ee/seirekomisjon	
Puuetega inimeste õiguste konventsiooni (PIK) kohaldamine ja rakendamine kooskõlas nõukogu otsusega 2010/48/EÜ	JAH	Et tagada puuetega inimeste õiguste konventsiooni rakendamine, on olemas riiklik raamistik, mis hõlmab järgmist: mõõdetavate tulemustega eesmärgid, andmekogumise ja -seire mehhanismid; meetmed, et tagada ligipääsetavuspoliitika, õigusaktide ja standardite nõuetekohane arvessevõtmine programmide väljatöötamisel ja rakendamisel; meetmed, mille kohaselt antakse seirekomisjonile aru juhtumitest, mille puhul ei vasta fondidest toetatav tegevus ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsioonile, ning kõnealust konventsiooni käsitletavatest kaebustest, mis on esitatud artikli 69 lõikes	JAH JAH JAH	1. Heaolu arengukava 2023-2030 (https://www.sm.ee/et/heaolu-arengukava-2023-2030)Strateegia „Eesti 2035“ (https://valitsus.ee/strateegia-eesti-2035-arengukavad-ja-planeering/strateegia/materjalid) 2. Ligipääsetavuse rakkerühm (https://www.riigikantselei.ee/ligipaasetavus) TTJA (https://www.ttja.ee/ariklient/ehitised-ehitamise/ligipaasetavus) Puudega inimeste erivajadustest tulenevad nõuded ehitisele (https://www.riigiteataja.ee/akt/131052018055) Nõuded eluruumile (https://www.riigiteataja.ee/akt/103072015034?leiaKehtiv) 3. Puuetega inimeste nõukoda (https://www.oiguskantsler.ee/et/puue-tega-inimeste-n%C3%B5ukoda) Õiguskantsler (https://www.oiguskantsler.ee/)	Puuetega inimeste õiguste kaitse tagamine on jagatud eri strateegiate vahel. Puuetega inimeste õiguste kaitse poliitika strateegia on seatud „Heaolu arengukavas 2023–2030“. Sihtrühma ees seisvaid probleeme, poliitikameetmeid ja asjakohaseid näitajaid on kirjeldatud sama arengukava programmides. Samuti katab PIK nõudeid strateegia „Eesti 2035“. Statistikat puudega inimeste olukorrast kogub Statistikaamet Eesti sotsiaaluuringu, Eesti tööjõu-uuringu, tööelu uuringu ja leibkonna eelarve uuringu kaudu ning asjakohaste tervise-, vananemis- ja pensioniteemaliste uuringutega. Sotsiaalministeerium avaldab regulaarset sotsiaalhoolekande statistikat ja vajaduse korral teeb konkreetseid uuringuid. Ligipääsetavus on „Eesti 2035“ strateegiline siht ja aluspõhimõte PIK artikli 9 tähenduses. Tervikliku ligipääsetavuspoliitika väljatöötamiseks lõi Vabariigi Valitsus 2019. aastal ligipääsetavuse rakkerühma. Võrdõiguslikkuse kompetentsikeskus annab korraldus- ja rakendusasutustele ning toetuse taotlejatele/saajatele ligipääsetavuse ja võrdsete võimaluste kohta nõu ning kooskõlastab meetmepõhiseid õigusakte. 2018. aastal jõustusid määrused „Puudega inimeste erivajadustest tulenevad nõuded ehitisele“ ja „Eluruumile esitatavad nõuded“. Alates 1. jaanuarist 2019 teostab määruste kohaldamise üle riiklikku järelevalvet Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet. TTJA teostab järelevalvet füüsilise keskkonna ligipääsetavuse üle ning on kavandatud ka teostama järelevalvet EL Ligipääsetavuse direktiivi (EL) 2019/882 üle. Võrdõiguslikkuse kompetentsikeskus kontrollib, et Eesti seadusi ÜRO PIK valguses täidetak스 kõigil tasanditel EL meetmete rakendamisel. Alates 1. jaanuarist 2019 täidab õiguskantsler puuetega inimeste õiguste konventsiooni rakendamise edendamise, kaitse ja seire

		7 ette nähtud korra kohaselt.		Õiguskantsleri seadus (https://www.riigiteataja.ee/akt/%C3%95KS)	ülesandeid. 2019. aastal moodustati õiguskantsleri juurde puuetega inimeste nõukoda, mille eesmärk on nõustada õiguskantslerit puuetega inimeste õiguste edendamise, kaitse ja järelvalve teemal. Nõukoda on moodustatud ÜRO PIK artikli 33 lõike 3 alusel. AMIFI projektide puhul on arutelude kontaktpunkt seirekomisjon, mis koosneb asjaomastest katusorganisatsioonidest ja vajaduse korral laiendab Siseministeerium partnerite nimekirja. Seirekomisjoni kohtumisele on kaasatud Eesti Puuetega Inimeste Koda, õiguskantsler ning soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise volinik. Seirekomisjoni tööprotseduuride kohaselt, mis kinnitati seirekomisjoni 25.10.2022 koosolekul, annab õiguskantsleri esindaja vajadusel seirekomisjoni koosolekul ülevaate esitatud kaebustest, mille puhul ei vasta fondidest toetatav tegevus ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsioonile. Seirekomisjoni liige (nt EPIK, soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise volinik) võib teha seirekomisjoni esimehele põhjendatud ettepaneku seirekomisjoni kokkukutsumiseks või esitada täiendava päevakorra punkti ettepaneku kui peaks ilmnema juhtum, mille puhul ei vasta fondidest toetatav tegevus ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsioonile.

5. Programmi haldavad asutused

Viide: ühissätete määruse artikli 22 lõike 3 punkt k ning artiklid 71 ja 84

Tabel 16. Programmi haldavad asutused

	Asutuse nimetus	Kontaktisiku nimi ja ametikoht	E-post
Korraldusasutus	Siseministeerium	Tarmo Miilits, kantsler	info@siseministeerium.ee
Auditeerimisasutus	Siseministeerium	Tarmo Olgo, siseauditi osakonna juhataja	tarmo.olgo@siseministeerium.ee
Asutus, kellele laekuvad komisjoni maksed	Rahandusministeerium	Marge Kaljas	marge.kaljas@fin.ee

6. Partnerlus

Viide: ühissätete määruse artikli 22 lõike 3 punkt h

AMiFi rakenduskava koostamine põhineb avatusel. Eesti varjupaiga-, integratsiooni- ja tagasisaatmispoliitika praeguste ja tulevaste katsumuste väljaselgitamiseks ja lahenduste pakkumiseks kaasati kõik asjaomased sidusrühmad.

ELi vahendite kavandamiseks ei ole eraldi protsessi ja planeerimine on allikaneutraalne. Riiklike vajaduste ja nende rahastamise strateegiline planeerimine toimub keskselt (sh partnerite ja sidusrühmade kaasamine).

ELi eelarveperioodi 2021–2027 on kavandatud käsikäes pikaajalise riikliku katusstrateegia „Eesti 2035“, STAKi ja [sidusa Eesti arengukava](#) koostamisega.

STAKi koostamine algas 2018. aasta kevadel. 2018. aasta lõpus ja 2019. aasta alguses konsulteeriti teiste ministeeriumide ja katusorganisatsioonidega. Lisaks peeti arutelusid kõigis maakondades. Aruteludele kutsuti maakondlikud turvalisuse nõukogud, muud maakondade turvalisusega seotud institutsioonid, huvirühmad ja kodanikuühiskonna organisatsioonide esindajad, linna- ja vallajuhid ning maakonna arenduskeskused. Aruteludest tehti kokkuvõtte ja neid kasutati STAKi koostamisel. Arengukava esitati avalikuks aruteluks spetsiaalse veebiplatvormi kaudu. Sama süsteemi kasutati, et saada kõigi ministeeriumide ja Riigikantselei heakskiit ning Eesti Linnade ja Valdade Liidu arvamus.

See, kuidas strateegiates seatud eesmärkide saavutamist rahastatakse, otsustatakse iga-aastaselt riigieelarve arutelul, mis tagab koostoime riiklike ja muude vahenditega ning võimaldab vältida topeltrahastamist. STAKi rakendamist jälgib valdkondlik komitee, mis koosneb asjaomaste asutuste ja partnerite esindajatest.

2018. aastal hakati koostama ka sidusa Eesti arengukava. Arengukava koostamise eeltööna tegid Siseministeeriumi ja Kultuuriministeeriumi eksperdid analüüse, et teha kindlaks

valdkonna peamised probleemid ja võimalused. Aastatel 2019–2020 korraldati eri piirkondades mitu seminari ja õpikoda ning muid kaasamisüritusi, kus osalesid teadlased, eksperdid ja sidusrühmad. Arengukava eesmärgi, peamisi probleeme ning kõige olulisemaid sekkumise liike ja tegevussuundi arutati üksikasjalikumalt ministeeriumide, muude riiklike organisatsioonide ja kõigi asjaomaste sotsiaalpartneritega (nt huvirühmad ja kodanikuühiskonna organisatsioonide esindajad). Spetsiaalse veebiplatvormi kaudu esitati arengukava avalikuks aruteluks ning Eesti Linnade ja Omavalitsuste Liidult arvamuse saamiseks.

Varjupaiga- ja rändereformi riikliku rakenduskava jaoks moodustati 2024. aasta juunis siseministri käskkirjaga ministeeriumidevaheline töörühm. Kõik seotud ministeeriumid vastutasid oma valdkonna asjakohaste sidusrühmade kaasamise eest. Töörühma koosolekud toimusid kord kuus, mille tulemusel koostati prioriseeritud tegevuste ja rahastamisvajaduste nimekiri. Lisaks korraldati 2025. aasta aprillis sidusrühmadele veebiseminar.

ELi reformitud ühise varjupaiga- ja rändepoliitika rakendamiseks valmistumise koordineerimist juhib Siseministeerium ning see toimub mitmel tasandil. Rakendamise juhtimist ja seiret riiklikul tasandil toetab ministeeriumidevaheline töörühm. See töörühm koondab kõik peamised varjupaiga- ja rändekorralduses osalevad osapooled Eestis. Püsiliikmeteks on Siseministeerium, Riigikantselei, Politsei- ja Piirivalveamet, Kultuuriministeerium, Haridus- ja Teadusministeerium, Riigi Tugiteenuste Keskus, Justiitsministeerium, Sotsiaalministeerium ja Sotsiaalkindlustusamet. Vajadusel kaasatakse ka teisi asjakohaseid sidusrühmi. Kolmanda sektori sotsiaalpartnereid ning rahvusvahelisi organisatsioone, nagu IOM ja UNHCR, on kaasatud koordineerimisprotsessi ning neid hoitakse kursis regulaarsete kohtumiste kaudu.

Et AMIFI, BMVI ja ISFI rakendamist jälgida, luuakse ühine seirekomisjon, mis koosneb samadest osalejatest, kes on STAKi valdkondlike komiteede liikmed. Lisaks on hõlmatud sotsiaalse kaasatuse, põhiõiguste, puuetega inimeste õiguste, soolise võrdsuslikkuse ja mittediskrimineerimise edendamise eest vastutavad asutused.

7. Teabevahetus ja nähtavus

Viide: ühissätete määruse artikli 22 lõike 3 punkt j

ELi fondidest teavitamise eesmärk on tagada avatud ja asjakohase teabevahetuse kaudu avalikkuse teadlikkus ELi toetusest.

Riigi Tugiteenuste Keskus (edaspidi *RTK*) on loonud ühtse veebiportaali, mis võimaldab juurdepääsu kõigile ühissätete määrusega hõlmatud programmidele. Veebiportaal tehakse kättesaadavaks ka inglise ja vene keeles, kuna uuringud näitavad, et vene keelt kõnelev elanikkond on toetusmeetmetest vähem teadlik.

Et tagada rakenduskava elluviimise läbipaistvus, on Siseministeerium loonud siseturvalisuspoliitika fondidele pühendatud veebilehe, kus avaldatakse rakenduskava eesmärgid, tegevused ja tulemused. Ühtne veebiportaal ja siseturvalisuspoliitika fondide veebileht vastab WCAG 2.0 AA juurdepääsetavuse suunistele. See tähendab, et on rakendatud

tehnilisi lahendusi ja sisulooime põhimõtteid, mis aitavad kasutada veebilehte nägemis-, kuulmis-, füüsilise, kõne-, kognitiivse, keele-, õppimis- ja neuroloogilise puudega inimestel.

Siseturvalisuspoliitika fondide taotlusvoorude ja projektide tulemuste edastamiseks kasutatakse ka sotsiaalmeediat.

RTK teabevahetuskoordinaator juhib ELi fondide riiklikku kommunikatsioonivõrgustikku. Siseministeriumis nimetatakse siseturvalisuspoliitika fondide kommunikatsiooniametnik. Kommunikatsioonitegevusteks kasutatakse tehnilist abi.

Näitajad

1. Audiolugude jutustamine viie taskuringhäälingu kaudu, et suurendada teadlikkust projektidest, mida rahastatakse siseturvalisuspoliitika fondidest. Netisaated on osa Siseministeriumi avaldatud regulaarsetest netisaadetest.
2. Vähemalt neli olulist teavitustegevust, et tutvustada saavutusi sihtrühmale.
3. Digitaalse meediasisu, sealhulgas visuaalsisu, näiteks fotode ja videomaterjalide loomine vähemalt neli korda. Kogu avalikustatav meediasisu on esitatud ja kättesaadav ligipääsetaval moel. Sõltuvalt digitaalse meediasisu olemusest kasutatakse teabe edastamiseks kirjeldustõlget, sisule lisatakse subtiitrid ja/või viipetõlge.
4. Eesti siseturvalisuspoliitika fondide jaoks sotsiaalmeediakanalite (nt Facebook, X ja Youtube) kasutamine, et jõuda laiemale publikuni. Sisu loomine ja ristviitamine sotsiaalmeediakontodel.

Lisa 1. Temaatiline rahastu

Eri-eesmärk	Liik	ELi toetus (EUR)	Kirjeldus
			Erimeede liikmesriikide toetamiseks rände- ja varjupaigapakti rakendamisel
SO1	Erimeede	18 791 672,64	Erimeetmest toetatavad tegevused seoses erieesmärgiga SO1 panustavad rände- ja varjupaigapakti ühise rakenduskava erinevate plokkide rakendamisesse, eelkõige: 2. plokk „Uus süsteem rändevoogude juhtimiseks ELi välispiiridel“: • Politsei- ja Piirivalveameti (PPA) personali palkamine ning piirimenetlusega seotud asutuste personali koolitamine; • rahvusvahelise kaitse taotlejate, eelkõige piirimenetluse subjektide, toetamine, sealhulgas ülalpidamise (nt majutus, toit ja esmatarbekaubad) ja teenuste (nt suuline ja kirjalik tõlge, esmane arstiabi) tagamine. 3. plokk „Vastuvõtu ümbermõtestamine“: • Vao majutuskeskuse (ja selle asjakohaste üksuste) kaasajastamine elamistingimuste parandamiseks eelkõige lastega peredele ja saatjata alaealistele; • toetusmeetmed kohalikele omavalitsustele, et tõsta nende suutlikkust ja kaasatust eestkoste ja muude vastuvõtuteenuste alal (nt eestkoste ja lastekaitseteenuste arendamine, laste kriisikodude parandamine, koolitused ning toimepidevuse ja kriisikindluse arendamine); • IT-süsteemide arendamine juhtumikorralduse paremaks koordineerimiseks vastuvõtusüsteemis; • töökordade ja juhiste koostamine (nt vastuvõtutingimuste piiramise, tõhustatud juhtumikorralduse, saatjata alaealiste esindamise kohta); • PPA ja teiste asjakohaste asutuste personali koolitamine vastuvõtuteenuste teemadel. 4. plokk „Õiglane, tõhus ja ühtlustatud varjupaigamenetlus“: • PPA ja teiste asjakohaste asutuste personali palkamine ja koolitamine varjupaigamenetluse teemadel; • justiitsüsteemi personali (kohtunikud, õigusnõustajad, kohtuistungi sekretärid, advokaadid jne) koolitamine; • kohtumenetluse tõhustamine töökoormuse haldamiseks ja kohtumenetlusele juurdepääsu parandamiseks (nt videokonverentsiseadmete ja muu vajaliku tehnika soetamise abil).

			6. plokk „Õiglane ja tõhus süsteem: uute vastutuse jaotamise reeglite rakendamine“: • PPA-sse üksuse loomine, mis vastutab üleandmistest eest vastutavale liikmesriigile, selle personali palkamine ja koolitamine. 7. plokk „Solidaarsuse rakendamine“: • PPA ja teiste asjakohaste asutuste personali palkamine ja koolitamine solidaarsusmeetmete rakendamiseks. 8. plokk „Valmisolek, hädaolukorras valmistumine ja kriisidele reageerimine“: • asjakohaste asutuste personali koolitamine ning teadlikkuse tõstmine kriisi- ja toimepidevusplaanide koostamise teemal. 9. plokk „Rahvusvahelise kaitse taotlejatele ja haavatavatele isikutele tagatud uued kaitsemeetmed ning põhiõiguste suurem järelevalve“: • tasuta õigusnõustamise tagamine haldusmenetluses; • tasuta õigusabi ja esindamise tagamine kohtumenetluses; • PPA, kohtusüsteemi ja teiste asjakohaste asutuste personali koolitamine. 10. plokk „Ümberasustamine, kaasatus ja lõimumine“: • asjakohaste asutuste personali koolitamine suutlikkuse tõstmiseks selles valdkonnas.
SO2	Erimeede	2 978 100,00	Erimeetmest toetatavad tegevused seoses erieesmärgiga SO2 panustavad rände- ja varjupaigapakti ühise rakenduskava plokki 3 „Vastuvõtu ümbermõtestamine“ ja plokki 10 „Ümberasustamine, kaasatus ja lõimumine“. Toetus on suunatud eelkõige kohanemismeesmetmete pakkumisele, sealhulgas: • kohanemiskursus ja keelekursus (A1-tasemel) rahvusvahelise kaitse taotlejatele; • andmebaasi arendamine taotlejate kursustele suunamiseks ja asjakohase teabe vahetamiseks teenusepakkujate ja PPA vahel.
SO3	Erimeede	900 000,00	Erimeetmest toetatavad tegevused seoses erieesmärgiga SO3 panustavad rände- ja varjupaigapakti ühise rakenduskava plokki 5 „Tõhusad ja õiglased tagasisaatmismenetlused“: • tagasipöördujate, eelkõige piirimenetluse subjektide, toetamine, sealhulgas ülalpidamise (nt majutus, toit ja esmatarbekaubad) ja teenuste (nt suuline ja kirjalik tõlge, esmane arstiabi) tagamine.
Tehniline abi		1 360 186,36	Erimeede liikmesriikide toetamiseks rände- ja varjupaigapakti rakendamisel.